

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 31.

Onsdagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af förbättrade pensionsförmåner för vissa tjänstemän och betjente, hvilka i anledning af statens inköp af vestkustbanan öfvergått i statens jernvägars tjenst;

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lifräntor för vissa tjänstemän och betjente, hvilka i anledning af statens inköp af bandelen Örebro—Frövi öfvergått i statens jernvägars tjenst;

n:o 74, i anledning af väckta motioner, afseende löneförbättring för betjente vid statens jernvägar;

n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens tionde hufvudtitel;

n:o 76, med anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till nya byggnader för armén m. m. äfvensom i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets memorial n:o 36, i anledning af återremiss af det vid utskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903. fogade formulär till uppgift vid skattskyldiges taxering;

bankoutskottets memorial n:o 11, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott;

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser angående enskilda banker;

Första Kammarens Prot. 1902. N:o 31.

lagutskottets utlåtanden:

n:o 50, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående klyfning och styckning af samt afsöndring från lotshemman af skattenatur;

n:o 51, i anledning af väckt motion med förslag dels till lag innefattande särskilda bestämmelser i afseende å vissa bolag, dels till lag angående ändring af vissa paragrafer i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändring af vissa paragrafer i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot;

n:o 53, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående påskyndande af rättsskipningen vid underdomstolarna;

n:o 54, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning i fråga om deposition af värdepapper; och

n:o 55, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående noggrannare bestämmelser rörande bokföringsskyldighet; äfvensom

andra särskilda utskottets utlåtande n:o 5, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om fosterbarns vård, dels ock vissa inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 61, i anledning af väckt motion om meddelande af lagbestämmelser beträffande rätt att inför domstolar och andra myndigheter företräda bolag och vissa föreningar; samt

n:o 62, i anledning af väckt motion om ändring i vissa delar af lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

Upplästes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 59, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 30, angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:is 33–35 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 49.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 3 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 1–3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Friherre Tamm: Jag ämnar icke ingå uti någon närmare granskning af det förslag till lönerreglering, som innefattas i den nu föredragna punkten; min framställning är af en vida mera anspråkslös beskaffenhet. Den afser nemligen endast det anslag till vikariatsersättning, extra biträde, renskrifning m. m., som af statsutskottet blifvit föreslaget för Stockholms stads konsistorium, för hvilket ändamål statsutskottet föreslagit ett så minimt belopp som 400 kronor.

Om detta anslag endast vore afsedt för extra biträde, renskrifning m. m., så skulle derom ingenting vara att säga, men nu är det äfven fråga om vikariatsersättning. Det behöfver nemligen finnas anställd en person, som vid konsistorienotariens frånvaro kan fullgöra hans tjänst, och det lärer väl knappast kunna tänkas, att man med 400 kronor skall kunna bestrida de omkostnader, som dermed äro förenade.

Man må nog med fullt skäl kunna säga, att konsistorium i Stockholm icke har så många ärenden att behandla som de öfriga konsistorierna, men i Stockholm förekommer dock, beklagligt nog, ett slags ärenden, som äro af en ganska omfattande beskaffenhet, nemligen rörande skilsmessor i äktenskap. Genom statistiken torde det vara bekant, att omkring 200 sådana mål årligen förekomma till handläggning i Stockholms stads konsistorium, hvilka mål i medeltal föranleda till utfärdande af skiljobref till ett så stort antal som omkring 120.

Jag tillåter mig därför hemställa, att kammaren behagade, med ändring af den i staten uppförda siffran 400 till 500, i enlighet med hvad som är föreslaget för konsistorierna i Visby och Kalmar, höja det för domkapitlens expeditioner ifrågasatta beloppet 51,306 kronor till 51,406 kronor, hvarom jag tillåter mig att hos herr greffen och talmannen anhålla om proposition.

*Höjning af
anslaget till
domkapitlens
expeditioner
m. m.*

Höjning af
anslaget till
domkapitlens
expeditioner
m. m.
Forts.)

Herr Rodhe: Jag skall icke påyrka någon ändring i utskottets förslag, men jag kan icke underlåta att uttala ett beklagande af, att utskottet ansett sig böra föreslå en sänkning af de löner, som Kongl. Maj:t föreslagit för konsistorienotarierna i de två högsta klasserna. Det måste ju anses rättvist, att lönen för en tjänsteman sättes i förhållande till det arbete, han har att utföra. Och hvad särskildt beträffar konsistorienotarierna inom de första klasserna, hafva de för visso ett synnerligen ansträngande och kräfvande arbete, hvilket rent af är egnadt att i förtid slita ut deras krafter. Särskildt känner jag till, att konsistorienotarien i Göteborg måste egna alla sina krafter och alla dagens timmar åt sitt arbete.

Det hade därför synt mig vara billigt, att man hade fasthållit vid det lönebelopp, som Kongl. Maj:t föreslagit för dessa konsistorienotariar. Jag skall emellertid icke framställa något yrkande, så framt icke flera af kammarens ledamöter befinnas dela den uppfattning, som jag uttalat.

Herr Billing: Den siste talaren har så rätt, så rätt deruti, att de löner, som här äro föreslagna af utskottet, äro för snävt tilltagna. Kongl. Maj:t säger redan om det af honom framlagda löneförslaget, att lönebeloppen icke kunna anses vara fullt tillräckliga, och utskottet har ytterligare nedprutat dem.

Då emellertid det nuvarande aflöningssättet vid konsistorierna är under all möjlig kritik, då det är af den allra största vikt att få dessa löner ordnade, och då det icke varit någon möjlighet att inom utskottet ernå mera, än hvad här är föreslaget, så anhåller jag, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag i detta afseende.

Hvad åter angår den förste talarens yrkande, sade han sjelf, att det var mycket anspråkslöst, och det måste äfven jag medgifva. Derför anser jag mig kunna yrka bifall till hans förslag och anhåller alltså att få yrka bifall till utskottets förslag med den af herr friherre Tamm förordade ändringen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att angående föreliggande punkt allenast yrkats, af friherre *Tamm*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att vid Stockholms stads konsistorium anslaget till vikariatsersättning, extra biträde, renskrifning m. m. bestämdes till 500 kronor, samt att i följd häraf anslagssumman 51,306 kronor höjdes med 100 kronor.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 5—18.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Herr Swartz: Som kammaren behagade finna, hafva herr Hugo Tamm och jag anført vår reservation mot utskottets hemställan uti momentet e) under första punkten.

Det torde vara alldeles onödigt att förklara, att denna reservation icke har föranledts af något som helst ogillande af det syfte, som statsutskottet har velat vinna genom införande här af den bestämmelsen, att en höjning uti lärarinnornas löner skulle ske i samband med höjningen af statsbidraget. Detta syfte hafva vi för vår del funnit lika behjertansvärdt, som statsutskottet har gjort, men vi hafva icke kunnat undgå att hysa en farhåga, den farhågan nemligen, att bestämmelsen skulle visa sig vara alltför sträng i somliga fall, särskildt med afseende å de mindre och ekonomiskt svagare skolorna. Det är utan tvifvel företrädesvis detta slags skolor, som använda de billigaste lärarekrafterna. Och huru billiga dessa lärarekrafter kunna vara, det framgår af den redogörelse, som rektor Wærn gjort i ämnet, och hvilken är bifogad statsrådsprotokollet. Att nu begära, att dessa skolor på en gång skola höja lönerna till det här föreslagna minimum, hafva vi befarat skulle komma att medföra en vida större ökning uti skolornas utgifter, än hvad som skulle motsvaras af höjningen af statsbidraget, äfven om man till statsbidraget lade en motsvarande höjning af kommunens bidrag. Under sådana förhållanden har det synts oss tydligt, att sådana skolor icke skulle kunna se sig i stånd att begära en ökning i statsbidraget. Men om de icke begära en ökning i bidraget, blifva de ju också urståndsatta att kunna bifalla någon som helst ökning i lönen åt lärarinnorna. Hade deremot bidraget lemnats utan denna alltför stränga bestämmelse, lider det intet tvifvel, att ökningen af bidraget till största delen kommit att användas till förbättrande af just dessa lärarinnors löner, lärarinnor som i första rummet äro i behof af att få en sådan förbättring. Ty vi äro öfvertygade om riktigheten af den utaf rektor Wærn uti hans redogörelse uttalade uppfattning, att det icke varit bristande vilja, utan bristande förmåga, som har hindrat skolorna att höja lönerna till önskvärdt belopp, och denna deras förmåga skulle ju allt fortfarande brista. Vi hafva därför för vår del trott, att det skulle vara lämpligt, att en noggrann utredning af hithörande förhållanden hade föregått ett fastslående af den nu ifrågasatta bestämmelsen.

Vi hafva emellertid fått alldeles klart för oss, att det på många, för att icke säga de flesta, håll anses oundgängligen nödvändigt, att en bestämmelse af denna beskaffenhet redan nu fastslås, för att anslagsförhöjningen skall kunna beviljas, och då vi icke på något sätt vilja riskera sjelfva förhöjningens beviljande, anse vi oss icke längre kunna hålla på vår reservation, i så mätto som den innefattar ett uteslutande af punkten i dess helhet. Då vi

*Höjning af
anstaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.*

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

alltså afstå från detta yrkande göra vi det *dels* under den förhoppning, att Kongl. Maj:t skall söka att, så långt som sådant är möjligt, bereda de skolor, som deraf kunna vara i behof, en motsvarande lindring genom att medgifva dem större eller mindre eftergifter med afseende å deras skyldighet att hålla frielever, eller lemna plats åt elever mot lägre betalning, *dels* ock under förhoppning, att, för den händelse de af oss befarade svårigheterna skulle visa sig inträda, både Kongl. Maj:t och Riksdagen skola låta sig angeläget vara att, så snart som sådant är möjligt, genom lämpliga åtgärder söka undanrödja dessa olägenheter.

Deremot dristar jag mig att hemställa, huruvida kammaren icke skulle vilja göra en förändring i den af utskottet föreslagna beräkningen för minimilönens utgående.

Utskottet har föreslagit, att minimilönen för flickskolelärarinnorna skulle likställas med begynnelselönen för ordinarie folkskolelärarinnor inom de resp. kommunerna, denna begynnelselön beräknad efter åtta månaders tjänstgöringstid.

Men dessa begynnelselöner för ordinarie folkskolelärarinnor vexla högst betydligt inom olika samhällen. Jag har här en tabell, som utvisar, huru dessa löner, beräknade efter åtta månaders tjänstgöringstid, ställa sig uti 44 af rikets städer. Jag skall visst icke besvara kammaren med att uppläsa denna tabell, men jag skall be att få anmärka, att i 26 af dessa 44 städer är begynnelselönen för ordinarie folkskolelärarinnor högre än uti Stockholm, och att skillnaden mellan den högsta af dessa begynnelselöner och den i Stockholm gällande är cirka 130 kronor. Det vill synas, som om en sådan ojemnhet med afseende å flickskolelärarinnornas minimilön icke har något fog för sig.

Vidare är denna beräkningsgrund i hög grad osäker. I icke mindre än 31 af de nyss nämnda 44 städerna hafva under de sista tre åren de ordinarie folkskolelärarinnornas begynnelselöner ökats med belopp, varierande mellan 25 och 265 kronor, och alla tecken tyda på, att en sådan ökning fortfarande skall ega rum, icke allenast inom dessa städer, utan jemväl inom åtskilliga andra. Hvilken osäkerhet i ekonomiskt afseende skulle icke häraf följa för våra flickskolor!

De olägenheter, som skulle blifva följden deraf, att man måste bygga på en så ojemn och osäker grund, skulle ju helt och hållet kunna undvikas, för den händelse man i stället bestämde ett fixt minimum. Som ett sådant fixt minimum vill det synas mig lämpligt att bestämma ett belopp af 1,100 kronor, hvilket torde vara den allmänt gängse minimilönen för lärarinnor med högre kompetens, d. v. s. sådana, som blifvit utexaminerade från högre lärarinneseminariet. Jag tror också, att detta är den siffra, som närmast motsvarar det medeltal, som för närvarande skulle framgå utaf den af utskottet föreslagna beräkningsgrunden.¹

Jag tillåter mig därför, herr talman, att, på grund af hvad

jag nu anført, yrka, att ifrågavarande mom. e) måtte få följande lydelse:

»att ämneslärarinna, som har sin hufvudsakliga tjänstgöring i klasserna öfver de förberedande, skall för tjugufyra timmars undervisning i veckan under trettiosex läsveckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lofdagar inberäknade, erhålla aflöning, uppgående minst till 1,100 kronor, samt för mindre eller större antal läsveckor eller veckotimmar i proportion härtill».

Medan jag har ordet, skall jag be att få framställa förslag om en annan liten förändring i utskottets hemställan. Högst upp på sidan 48 af utskottets utlåtande står: »skolande emellertid det under e) upptagna vilkor intill år 1908 tillämpas endast med afseende å statsbidrag till skola» o. s. v. Nu är det emellertid så, att statsbidrag beviljas för en tid af tre år i sänder, och då nästa period börjar den 1 januari 1903, utgår den derpå följande sista dagen af år 1908. Det förefaller mig, som om alla skäl talade för att låta tiden för detta vilkors giltighet sammanfalla med en jemn sådan period.

Jag hemställer därför, att årtalet 1908 måtte ändras till 1909.

Herr Billing: Hvad först angår den siste talarens yrkande om ändring af årtalet 1908 till 1909, så har han tydligen rätt deri, och årtalet 1908 kan betraktas såsom ett skriffel.

Om kammaren antager utskottets förslag oförändradt, måste i det här omtalade mom. e) tilläggas några ord. På andra raden nedifrån framför ordet *samt* böra tilläggas orden »eller om ordinarie folkskolelärarinna icke är inom kommunen anställd, lägsta lagstadgade folkskolelärarelön», hvarefter fortsättes med orden »med inberäknande af naturaförmånerna» o. s. v. Dessa ord behöfva tilläggas därför att det gifves ställen, der högre flickskolor finnas, men icke folkskolelärarinnor, utan der hela folkskolelärarepersonalen är manlig.

Hvad nu vidare angår det af herr Swartz framställda ändringsförslaget, så hafva herrarne nog af hans uttalanden funnit, att för hans hemställan kunna anföras goda skäl. Genom den kungliga propositionen går såsom en ledande grundtanke en sträfvan att, då de nuvarande lönerna för lärarinnorna vid flickskolorna alldeles tydligt äro för små, söka åt dessa lärarinnor bereda bättre löneförmåner. Statsutskottet har instämt i den uppfattningen, att, om högre anslag skola beviljas till dessa läroverk, denna höjning bör komma lärarinnorna till godo. I allmänhet råder nog ej heller tvifvel om att så skulle ske, vare sig man satte in något bestämdt vilkor härom eller ej, men det kunde ej vara en hemlighet för utskottet, att det dock finnes några skolor, om hvilka man ej kunde hafva denna visshet, skolor som dock skulle kunna gifva sina lärarinnor högre aflöning än de gifvit dem. Derfor ville utskottet förvissa sig om, eller, rättare sagdt, förvissa lärarinnorna om, att

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

de verkligen skulle få den fördel, som afsågs med den kungliga propositionen om höjning af anslaget till flickskolorna, och därför hafva vi formulerat vilkoret så som det här är formuleradt.

Att såsom minimilön sätta samma aflöning som en folkskolelärarinnas lön inom den kommun, der den ifrågavarande flickskolan ligger, låg ju nära till hands, ty man hade svårt att finna en annan giltig utgångspunkt. Härtill kommer, att vi väl alla få medgifva, att det icke är mer än billigt och rimligt, att dessa lärarinnor, som genomgått högre utbildningskurser än våra folkskolelärarinnor, blifva likställda med dessa i afseende å minimiaflöning.

Redan inom utskottsafdelningen var man dock här vid lag tveksam, icke om det billiga i hvad vi här föreslagit, utan om hvilka konsekvenser detta skulle kunna medföra för åtskilliga läroverk. Här finnas nog åtskilliga flickskolor, som skulle kunna stå ut med att fullgöra vilkoret, sådant som det här blifvit formuleradt, men vi kunde ej undgå att ställa oss tveksamma till frågan, huruvida *alla* dessa skolor skulle orka med det, särskildt flickskolorna i de mindre städerna. Det har ej varit afdelningens eller utskottets mening att strypa dessa läroverk i de mindre städerna, men sedan vilkoret blifvit formuleradt, hafva grundligare undersökningar blifvit verkställda än hvad afdelningen kunde medhinna, och mig åtminstone hafva dessa undersökningar öfvertygat derom, att det verkligen är riskabelt att formulera vilkoret så som afdelningen och utskottet gjort, samt att det är försigtigare att formulera det såsom herr Swartz här föreslagit. Vi vinna då det, som åsyftats, nemligen att försäkra lärarinnorna om en löneförbättring och försäkra dem om en lön, som är någorlunda tillständig för dem.

Jag skulle naturligtvis kunna ha skäl att behandla denna fråga mycket vidlyftigare än jag gjort, men herrarne önska nog icke detta. För min del skall jag be att få instämma i herr Swartz' yrkande och hemställer således att, med förändring af utskottets förslag, punkten e) måtte få den lydelse, som herr Swartz föreslagit.

Herr statsrådet Claëson: De båda ärade talare, som förut haft ordet i denna fråga, hafva framhållit, hurusom genom det kongl. förslaget den sträfvan går såsom en röd tråd att söka förbättra lärarinnornas ställning. Detta är fullkomligt riktigt, och det vore mycket glädjande, om genom ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag i hufvudsak detta mål kunde nås.

När denna proposition förbereddes i ecklesiastikdepartementet, hade man hvarjehanda funderingar, huruvida man skulle våga sig på att sätta in något vilkor, liknande hvad som här blifvit föreslaget. Detta skedde dock icke, och det var egentligen två skäl, som der vid lag voro bestämmande. Det första af dessa skäl var hvad som redan här blifvit påpekadt, nemligen att flickskolornas styrelser och föreståndarinnor allt hitintills visat mycket goda för-

sök att förbättra lärarinnornas ställning i den mån de så kunnat, och jag tror, att man på frivillighetens väg har kommit ganska långt. Jag ansåg för min del, att man, derest flickskolorna utan något dylikt vilkor finge förhöjdt anslag, skulle kunna pretendera och vara viss om att i allmänhet styrelserna för flickskolorna skulle bevilja lärarinnorna högre löner. Hade då utskottet understrukit detta, utan att föreslå något vilkor, så hade jag för min del tänkt mig, att saken skulle hafva behandlats på det sätt, att dessa flickskolor, som fått förökadt bidrag, skulle hafva förständigats att exempelvis hvarje år komma in med en redogörelse angående lärarinnorna, deras kompetens, antalet timmar, under hvilka de tjänstgjort, och deras löneformåner. Dessa uppgifter skulle sedan hafva bearbetats inom departementet, och om dervid visat sig, att någon skola obilligt förhölle lärarinnorna deras aflöning, eller, med andra ord, icke lemnade af det ökade stats- och kommunalbidraget hvad som kunde anses skäligt till förbättrande af lärarinnornas löner, så skulle en sådan skola vid nästa treårsperiod, derest rättelse i detta missförhållande icke skett, få vidkännas minskning i anslaget.

Nu har emellertid utskottet hemställt om en bestämd minimiaflöning för dessa lärarinnor, och herr Swartz' förslag går i samma riktning, med den skilnad likväl, att han fixerat aflöningen till 1,100 kronor om året. Det må tillåtas mig att påpeka en sak gent emot både utskottets och herr Swartz' förslag, nemligen att genom dessa förslag blifva examinerade och oexaminerade lärarinnor likställda. Ty jemlikt dessa förslag skall hvarje lärarinna, som tjänstgjort visst antal timmar, hafva en viss minimiaflöning — vid folkskolorna råder, som kammaren väl känner, det förhållande, att statsbidrag utgår endast för examinerade folkskolelärarinnor. Dessa förslag skulle således hafva till följd, att de oexaminerade lärarinnornas löner komma att höjas, och detta skulle måhända vålla, att skolorna icke kunde, såsom de ville, förbättra lönerna för de examinerade. Dessa sistnämnda hafva ju haft högst betydliga kostnader för sin utbildning, och skolorna hafva naturligtvis i allmänhet större fördel af att hafva sådana lärarinnor än oexaminerade, och det skulle ju vara godt, om skolorna skulle kunna aflöna särskildt de examinerade lärarinnorna skäligt och bra.

För min del tror jag, att, vare sig Riksdagen godkänner utskottets eller herr Swartz' förslag, det kan hända, att beslutet vid den praktiska tillämpningen öfver hela landet kommer att medföra en eller annan svårighet, och jag hoppas, att kammaren skall finna det helt naturligt, att, om dylika svårigheter skulle visa sig, Kongl. Maj:t efter verkställd utredning kommer att föreslå någon ändring i afseende å detta vilkor, det må nu blifva affattadt på det ena eller andra sättet.

Herr Billing: Jag anser mig böra säga ett par ord med anledning af den anmärkning, som herr statsrådet och chefen för

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvintlig
ungdom.*

(Forts.)

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för kvinnlig
ungdom.
(Forts.)*

ecklesiastikdepartementet gjorde mot här föreliggande förslag, då han gjorde en jämförelse mellan aflöningarna för examinerade och icke examinerade lärarinnor.

I utskottet var rätt mycket förhandling om, huruvida man skulle kunna fastställa någon skilnad mellan aflöningen för examinerad och aflöningen för icke examinerad lärarinna, men det ansågo vi oss icke kunna göra. Och vi ansågo det vara farligt att göra en sådan åtskilnad, ty om man satte aflöningen lägre för icke examinerad lärarinna, skulle deruti ligga en frestelse för läroverken att taga oexaminerade lärarinnor och på det sättet göra en besparing, då deremot, om aflöningen ställes lika för examinerad och oexaminerad, skolstyrelserna icke skola hafva något som helst intresse att taga mindre kompetenta lärarinnor, utan tvärtom just deri hafva en bestämd maning att se till, att de få de mest kompetenta. Vidare är det naturligt, att de examinerade just på grund af sin större kompetens, som sätter dem i tillfälle att meddela bättre undervisning, också kunna hafva anspråk på att få högre aflöning än de oexaminerade, och att, om det är möjligt, de helt visst äfven skola få högre aflöning än minimiaflöningen.

Jag tror därför, att för läroverken det är en fördel, om icke i afseende å löneförmånerna här göres skilnad mellan examinerade och oexaminerade lärarinnor.

Herr Wieselgren: Då i den inom statsutskottet vid denna punkt afgifna reservation yrkats utgående af momentet e), kunde för dem, som äro intresserade för att ett bestämdt uttalande i saken göres i den rigtning, som utskottet här föreslagit, valet mellan utskottets framställning och reservationen icke vara svår. Då vi emellertid i dag hafva fått en annan och tvifvelsutän vidä bättre grundad redaktion af reservanternas mening, ställer sig ju saken litet annorlunda.

Utskottets förslag har, efter hvad jag föreställer mig, den fördel, att det skulle verka med större elasticitet, då det gör aflöningen beroende af de lokala förhållandena, som i detta fall måste spela en ganska stor roll. Men mot utskottets förslag hafva ju också temligen talande skäl blifvit anförda, och då utskottets talemän har förklarat sig villig att acceptera reservantens nu i dag framställda förslag, skall jag icke invända någonting deremot, i all synnerhet som från statsrådsbänken ett förbehåll gjorts, som väl syntes litet hvar af oss vara ganska befogadt. — Ty det är visserligen ett språng ut i det okända, som genom den ifrågavarande bestämmelsen skulle göras. Men jag ber ändå att få till utskottet uttala min djupa tillfredsställelse med att detta språng har vågats. Ty jag tror för min del, att utskottets förslag i punkten e) är ganska viktigt, och att det har en ganska stor betydelse för de lärarinnekrafter, på grund af hvilkas verksamhet läroverken för flickor hafva sin tillvaro och hvilka krafterns bästa tillvaratagande är af

den högsta betydelse för dessa läroverks bestånd och tidsenliga utveckling.

Jag skall emellertid be att få ansluta mig till yrkandet på bifall till herr Swartz' i dag framställda förslag.

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

Herr Törnebladh: Hvad beträffar det vilkor, som blifvit gjordt i afseende å befordrandet af det nu ifrågavarande ändamålet, höjandet af lärarinnornas aflöning, förmodar jag, att alla äro ense om ändamålet. Hvad åter angår sättet därför, bör uppmärksamheten fästas derpå, att, om det också genom utskottets formulering kunde erhålla större elasticitet, som ganska riktigt är anmärkt af talaren på göteborgsbanken, den större elasticiteten dock i vissa fall kan vara mera till skada än till fördel. Det är sant, att förhållandena äro olika i olika kommuner, men i dessa olika förhållanden ingår ock som en betydande faktor det belopp, som skall beräknas för naturaförmåner. Från en ordinarie folkskolelärarinns aflöning måste naturligtvis, då den skall evalveras för 8 månaders tjänstgöring, först räknas naturaförmånerna. I allmänhet följes nog en viss beräkningsgrund särskildt för det, men den kan något vexla i olika kommuner, och den kan blifva föremål för tvist, ja, har varit föremål för tvist. Det gör, att sjelfva den grund, på hvilken man ställer sig genom att sätta lärarinnornas vid de högre skolorna för qvinlig ungdom aflöning i direkt förhållande till aflöningen för 8 månaders tjänstgöring plus naturaförmåner för de ordinarie folkskolelärarinnorna i samma kommuner, blir något vacklande. Den blir vacklande i samma mån som dessa lärarinnors aflöning skulle kunna höjas genom beslut på kyrkostämman, och det är alls icke något ovanligt, att deras löner sålunda höjas — det går ledigt nog med hjälp af fullmakter. För hvarje höjning i en ordinarie folkskolelärarinns lön skulle naturligtvis motsvarande anspråk framkomma från lärarinnornas i flickskolan eller flickskolorna inom samma kommun sida, men deras aflöning kommer ytterst att bero af det anslag, som Riksdagen lemnar, och det är icke alls säkert, att Riksdagen är hågad att öka i samma mån, som kyrkostämmorna öka. Jag tror därför, att det vore rätt klokt att sätta minimibeloppet fixt, men sätta det så pass högt, som nu blifvit ifrågasatt, eller till 1,100 kronor, hvilken summa enligt en beräkning jag gjort ungefär motsvarar det förhållande, som nu skulle ega rum i Stockholm, när man tager i betraktande både naturaförmåner och öfrig aflöning för 8 månaders tjänstgöring för ordinarie folkskolelärarinna.

Jag yrkar således bifall till herr Swartz' yrkande, sådant det här blifvit framställt.

Herr von Friesen: Att statsutskottets vilkor i och för sig är rimligt och billigt, lär väl ingen vilja förneka. Man skulle snarare kunna säga, att det är betecknande för ställningen vid de

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

högre qvinliga läroverken, att nu här i dag skall förefinnas tvekan om att tilldela äfven de examinerade lärarinnorna derstädes samma lön som folkskolelärarinnornas minimilön. Om man besinnar den betydliga skilnaden i utbildning och studier, som de fått underkasta sig, är det ju ganska hårdt, om vi i dag ej skola kunna komma ens derhän att sätta lönen för examinerad lärarinna vid högre qvinligt läroverk lika med folkskolelärarinnas minimilön.

Tanken på behovet af en löneförhöjning för lärarinnorna är icke ny, utan äfven i den af rektor Wærn gjorda undersökning, som ligger till grund för framställningen om ökning af ifrågasvarande anslag, genomgår hela tiden talet om behovet af lärarinne-lönernas höjande, men något vilkor derom finnes icke i herr Wærns betänkande. Det var således af utskottet fullkomligt riktigt och konsekvent att uppställa ett sådant vilkor, och det af utskottet uppställda vilkoret är med hänsyn till beloppet utan tvifvel det blygsammaste, som utskottet kunde uppställa. Då jag nu emellertid icke vill göra något bestämdt yrkande på bifall till utskottets hemställan, beror detta på de skäl, som herr Swartz framställt och för hvilka jag i någon mån måste böja mig. Hade reservanterna stått kvar på den ståndpunkt, de intagit i sin reservation, hade jag icke kunnat underlåta att yrka bifall till utskottets förslag. Ty, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sade, det kan nog blifva åtskilliga svårigheter, som komma att inses under tillämpningen, men de torde dock kunna genom en följande Riksdags beslut afhjelpas. Emellertid äro svårigheterna nu visade vara så stora, att jag för min del tror mig böra afstå åtminstone ifrån att göra något yrkande på bifall till statsutskottets förslag oförändradt; men då jag det gör, sker det under det uttryckliga uttalande, att jag anser en aflöning af 1,100 kronor för examinerad lärarinna vid högre qvinligt läroverk vara obillig och alldeles för låg. Jag vill tillägga, att här i Stockholm en sådan lärarinna med 1,100 kronors aflöning utan tvifvel skall komma att befinna sig i sämre ställning än en folkskolelärarinna, ty folkskolelärarinnorna här i staden hafva nyligen ingått med en petition om löneförhöjning, och det torde vara sannolikt, att denna petition vinner bifall.

Under nuvarande förhållande har jag intet yrkande.

Herr Boström, Filip: I likhet med den siste högt ärade talaren finner jag, att den af herr Swartz föreslagna och af afdelningsordföranden herr Billing förordade minimilön af 1,100 kronor för lärarinnorna vid dessa qvinliga läroverk är allt för låg för examinerade lärarinnor. För min del anser jag emellertid, att man i närvarande stund ej kan komma högre. Men jag tillåter mig, med anledning deraf, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt yttrande nyss uttalade någon betänklighet mot

att lönen skulle fastställas till samma belopp för en examinerad och en icke examinerad lärarinna, meddela, att, så vidt jag känner, man redan nu med de nuvarande svaga lönebeloppen praktiserar så, att en examinerad lärarinna vid ett dylikt qvinligt läroverk verkligen erhåller högre lön, än hvad de icke examinerade i allmänhet hafva. Och min öfvertygelse är, att, om minimibeloppet stipuleras till 1,100 kronor, erfarenheten kommer att visa, att genast och redan samma år, som den nya bestämmelsen om minimilönen börjar tillämpas, direktionerna för dessa läroverk skola finna sig nödsakade att betala de examinerade lärarinnorna högre belopp än denna minimilön. Det är visserligen sant, att vid vissa läroverk den ekonomiska ställningen är sådan, att detta mål icke genast kan vinnas, men jag tror, att vid en stor del af de qvinliga läroverken man genast från början skall vara angelägen att höja lönerna för de lärarinnor, som äro examinerade.

Derför tror jag för min del, att icke stor betänklighet kan förefinnas mot bifall till det förslag, som här föreligger, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag med den af herr Swartz först föreslagna förändring.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt annat yrkande ej framstälts än af herr *Swartz*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i mom. I, att dels i stycket e) orden »uppgående minst — — naturaförmånerna» utbyttes mot »uppgående till minst 1,100 kronor», dels ock i sista stycket »år 1908» utbyttes mot »år 1909».

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Höjning af
anslaget till
högre skolor
för qvinlig
ungdom.
(Forts)*

Punkten 23.

*Anslag till en
professur vid
tekniska hög-
skolan.*

Mom. a).

Herr Åkerman: Utskottets utlåtande i den här punkten är ganska kort, och i stället för att relatera det skall jag därför taga mig friheten att uppläsa det. Betänkandet är af följande lydelse:

»Utskottet har icke funnit sig öfvertygad derom, att inrättandet af en professur i konstruktion af maskinelement och hissinnrättningar m. m. i stället för dels ett lektorat i konstruktion af enkla maskindelar och dels en extra lärarebefattning i samma ämne skulle lända undervisningen vid tekniska högskolan till gagn. Då det anslag till, bland annat, nämnda extra lärarebefattning, hvilket för åren från och med 1900 varit på extra stat anvisadt, vid 1899 års riksdag först äskades, åberopades till stöd för Kongl. Maj:t's derom gjorda framställning, att antalet elever i detta ämne redan vore så stort, att undervisningen medförde betydande svårigheter samt att vid den ytterligare ökning af elevantalet, hvilken skulle möjliggöras genom samtliga de år 1899 för högskolan begärda extra anslag, det vore nödvändigt att afskilja en ny grupp, som meddelades undervisning genom särskild lärare. Några förändrade omständigheter, på grund hvaraf de till stöd för 1899 års framställning åberopade skäl numera skulle sakna giltighet, hafva icke åberopats, vid hvilket förhållande utskottet anser den nu ifrågasvarande framställningen icke böra i vidare mån bifallas, än att fortfarande på extra stat beviljas det för extra lärarebefattningens uppehållande behöfliga belopp af 1,500 kronor.»

För min del har jag den åsigt, att sedan år 1899 verkligen en omständighet tillkommit, vid hvilken utskottet efter mitt förmenande bort fästa mera afseende, och denna omständighet är den skrifvelse, som 1900 års Riksdag till Kongl. Maj:t aflät med hemställan, att Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att undervisning såväl i teknisk hygien som beträffande anordningar och skötsel af maskiner och mekaniska anläggningar med hänsyn till skydd mot olycksfall måtte meddelas vid rikets tekniska läroverk. Med anledning af denna Riksdagens skrifvelse har tekniska högskolans styrelse för Kongl. Maj:t påpekat behovet af en vid tekniska högskolan *vidgad* undervisning i konstruktion af enkla maskindelar, hissar, lyftkranar m. m., och det är ingalunda, såsom utskottet här framställt saken, så, att det nu blott är fråga om ett sammanstående af lektoratet med den extra lärarebefattning, till hvilken Riksdagen 1899 för första gången lemnade medel. Här är tvärtom framför allt fråga om en utvidgning af undervisningen, hvilken utskottet dock ej med ett ord berört. I det af 1900 års Riksdags förutnämnda skrifvelse föranledda underdåniga utlåtandet af tekniska högskolans styrelse yttrade denna bland annat: »Det är i synnerhet undervisningen i konstruktion af enkla maskindelar, hissar,

kranar m. m., som behöfver utvidgas för att fullständigare, än hvad hittills låtit sig göra, motsvara tidens fordringar med hänsyn till de mångahanda anordningar, som vid maskiner af olika slag numera användas för skydd mot olycksfall, samt huru maskindelarne konstrueras för att så vidt som möjligt förebygga sådana.»

Önskvärdheten af en i sagda syfte vidgad undervisning synes mig ligga i öppen dag, och en sådan vidgning af undervisningen har ju, som sagdt, äfven af Riksdagen på goda grunder begärts. Då Riksdagen har varit med om att inrätta en kår af inspektörer till skydd mot yrkesfara och dessutom deltagit i upprättandet af en riksförsäkringsanstalt för olycksfall, synes väl en gifven konsekvens deraf vara, att man söker, så vidt möjligt, från början tillse, att, när maskiner konstrueras och verkstäder inrättas, de så anordnas, att möjligast minsta fara vid deras användning förefinnes. Å redan färdiga maskiner blir det i många fall mycket svårare och alltid åtminstone dyrare att vidtaga nödiga skyddsåtgärder, än när man redan vid deras första konstruerande dertill tager behörig hänsyn. En bättre undervisning i detta hänseende skulle, efter mitt förmenande åtminstone, med tiden gifvet komma att bidra till klokare anordningar såväl vid maskiners konstruerande som vid verkstäders första uppförande, och dermed vore ej så litet vunnit.

Då nu ifrågavarande utvidgning af undervisningen vid tekniska högskolan gifvetvis står i det allra närmaste samband med den undervisning, som redan lemnas i enkla maskindelar, synes mig ingenting vara naturligare, än att samme person, som nu meddelar undervisning i enkla maskindelar, också kommer att meddela den tilläggsundervisning, som i nyss nämnda syfte är nödig. Förhållandet är för öfrigt redan det, att samme person, som är lektor i konstruktion af enkla maskindelar, nu äfven innehar den extra lärarebefattning, hvars sammanslagning med lektoratet utskottet tyckes anse utgöra enda afsigten med ifrågavarande professors inrättande. Den nuvarande lektorn i konstruktion af enkla maskindelar, hvilken innehaft sin befattning allt sedan lektoratets inrättande år 1877, uppbär såsom lektor 4,000 kronor, hvaraf 1,000 i ålderstillägg, och såsom extra lärare 1,500 kronor eller tillsammans 5,500 kronor. Lektoratets omändring till professur skulle således, så länge den nuvarande innehafvaren är qvar, vålla ett årstillägg af endast 500 kronor. Med lektoratets bibehållande skulle dock efter en ny lektors utnämmande lektorslönen under de 5 första åren nedgå till 3,000 kronor, och således det genom en professors inrättande vållade tillskottet derunder blifva 1,500 kronor, men efter dessa 5 år nedgå till 1,000 kronor och efter ytterligare 5 år till de 500 kronor, som det för närvarande gäller. Den utgift, hvarom här är fråga, varierar således mellan 500 och 1,500 kronor om året. Om man då antager, att lektorn fortsätter sin lärareverksamhet minst 5 år utöfver de 10, vid hvilkas slut han med de båda ålderstilläggen och arfvodet för den extra lärarebefattningen

*Anslag till en
professur vid
tekniska hög-
skolan.
(Forts.)*

Anslag till en professur vid tekniska högskolan.
(Forts.) kommer upp till 5,500 kronor, får man genom professurens inrättande i medeltal en tillökning i årliga utgifter af högst 1,000 kronor om året.

För min del håller jag nu för gifvet, att, om Riksdagen biträder utskottets förslag, styrelsen för tekniska högskolan icke kan underlåta att åter ingå till Kongl. Maj:t med begäran om anslag i en eller annan form för den undervisning i skydd mot yrkesfara, som styrelsen redan förut med stöd af Riksdagens skrifvelse funnit högst önskvärd och behöflig. Skulle det då blifva så, att därför ansloges medel till en andre extra lärare, blefve det på tre personer, som den nu ifrågavarande undervisningen skulle fördelas, under det att, om en professur inrättas, det skulle komma att blifva en person, som ensam hade hela denna undervisning om hand. Och för mig är det påtagligt, att det är fördelaktigare, att en person får hela denna alldeles samhöriga undervisning lagd på sig, än att den fördelas på flere. Desse extra lärare med såsom sådana små inkomster kunna naturligtvis icke lefva på sina extra lärareplatser, utan måste hafva dem i förening med annan verksamhet, och de få då icke det intresse för undervisningen som en person, hvilken är i tillfälle att helt och hållet egna sig deråt, såsom händelsen är med en professor. Med hänsyn dertill anser jag det vara högst sannolikt, att styrelsen för tekniska högskolan icke har annan råd än att återkomma med samma hemställan, som den redan förut gjort. Huru sedan Kongl. Maj:t tager saken, kan jag naturligtvis icke veta; men i alla händelser synes mig mycket stor anledning förefinnas att biträda Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, då, om man vill hafva undervisning i skydd mot yrkesfara, man väl omöjligen kan dertill hoppas få en verkligen kompetent extra lärare, som vill nöja sig med mindre än 1,000 kronor per år; och herrarne hafva hört, att man i regel kan räkna årstillskottet för professuren till något mindre än 1,000 kronor.

Huru små utsigter det än må vara att mot ett enhälligt statsutskott göra ett yrkande, får jag säga, att jag tycker det vara så klart, att inrättande af den föreslagna professuren skulle blifva till fördel både för undervisningen och med hänsyn till därför nödiga utgifter, att jag, herr grefve och talman, tager mig friheten yrka, att kammaren med afslag å utskottets hemställan måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Billing. Emot den kongl. propositionen i den debatterade punkten var inom afdelningen ett alldeles bestämdt motstånd, och det förvånar mig icke.

Vid 1899 års riksdag begärdes ett anslag till extra lärare i konstruktion af enkla maskindelar, och denna framställning motiverades dermed, att det behöfdes två lärare i detta ämne, därför att det fans så många lärjungar. Nåväl, Riksdagen beviljade detta anslag, och då tänkte väl Riksdagen att det skulle blifva två lärare.

Men i stället blef det fortfarande blott en. Ty lektorn, som förut varit lärare i detta ämne, blef också extra lärare deri. Nu motiveras den kongl. propositionen med att det behöfves mera tid för undervisningen i dessa ämnen, att det vidare vore önskvärdt, att en person mera odeladt finge egna sig åt denna undervisning, och att det särskildt skulle vara viktigt, att undervisning meddelades i fråga om skydd mot yrkesfara. För mig, för afdelningen och för utskottet har det varit alldeles oförklarligt, hvarför det skulle blifva flera timmars undervisning derigenom att det i stället för två lärare blefve en. Likaså är det för oss alldeles obegripligt, hvarför läraren skulle mera odeladt kunna egna sig åt undervisningen, om han kallas för professor, än om han kallas för lektor. Här är ju icke fråga om någon omorganisation af undervisningen, utan det är blott fråga om att en person skulle vara professor i stället för lektor. Här skulle icke tillkomma en enda smula ny kraft. Utskottet har icke kunnat förstå, att det att en lektor finge namn af professor skulle kunna hafva en så kraftig verkan. Det har icke kunnat finna någon motivering för att man derigenom skulle kunna vinna någonting. Man skulle väl tänka, att förändring af ett lektorat till en professur skulle motiveras dermed, att man kunde fordra större sakkunskap af en professor än af en lektor. Men det har man icke sagt; man har deremot sagt mig, att det icke skulle fordras så ofantligt stor kompetens för att vara lärare i konstruktion af dessa s. k. enkla maskindelar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerman: Den siste ärade talaren yttrade sig — i full öfverensstämmelse med hvad utskottet förut gjort — som om frågan blott gälde att fortfarande hafva samma undervisning som hittills. Men det är icke detta det gäller, utan meningen är ju att få en utvidgad undervisning, hvilket af den föregående talaren endast så till vida berördes, som han medgaf det vara fråga om flera timmars undervisning. Nu förhåller det sig så, att vid tekniska högskolan lärarnes löner hufvudsakligen äro afpassade efter den undervisning, som läraren har att meddela, och en professor har därför i regel flera timmars undervisning än en lektor. Af lektorerna begär man icke, att de skola helt och hållet egna sig åt tekniska högskolan, utan de hafva ofta tillika anställning vid tekniska skolan eller annan dylik sysselsättning, hvaremot en professor icke kan hafva annan liknande anställning. Det är med hänsyn till den tillökning i arbete, som hädanefter skall fullgöras, som professuren är föreslagen, och går ej den kongl. propositionen igenom, kan tillökningen i undervisning endast erhållas genom anställande af ännu en extra lärare.

Med hänsyn således till att det visst icke är fråga blott om att ändra titeln lektor till professor, utan om att öka undervisningen och att få sammanslagna dessa tre kategorier — ett lektorat,

Anslag till en
 professur vid
 tekniska hög-
 skolan.
 (Forts.)

som redan finnes, en extra lärarebefattning, som redan finnes, och ännu en extra lärarebefattning, som anses böra inrättas — och att förena dessa tre befattningar hos en person, ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr de Laval: Med anledning deraf, att jag anser denna fråga mycket viktig och visst icke så obetydlig, som här påståtts, skall jag be att få säga några ord.

Jag skulle vilja på denna punkt tillämpa ett uttalande, som egentligen afser nästa punkt. Det heter nemligen i statsrådsprotokollet: »För ett sådant läroämne som det ifrågavarande kunde en verkligt tillfredsställande kompetens icke grundas blott på beläsenhet och bokliga studier; det vore tydligt, att kompetensen i viss, icke allt för inskränkt mån måste stödjas på egen personlig praktisk erfarenhet» o. s. v. Vidare heter det: »Men sådan praktisk erfarenhet stode icke för någon att vinna efter eget val eller när helst han så önskade. Dess förvärfvande berodde af alla de tillfälligheter, som i allmänhet inverkade på eller bestämde en människas lefnadslopp, och läte icke reglera sig efter ett undervisningsprogram. Den stigande specialiseringen i yrkets utöfning, hvilken vore en naturlig följd af lagen om arbetets delning, gjorde också denna svårighet allt större och större. Dessutom skulle väl numera förvärfvandet af den behöfliga praktiska erfarenheten inom yrkets många olika grenar, om ett sådant förvärfvande stode någon till buds, redan i och för sig taga en människas vanliga tid och arbetsförmåga så starkt i anspråk, att föga deraf återstode för en lärareverksamhet.» Jag har uppläst detta och vill tillämpa det just på det här ifrågavarande läroämnet. Föremålet för det läroämne, hvarom nu är fråga, är nemligen bland annat konstruktionen af moderna lyft- och hissinnrättningar och maskiner för transport. Detta skulle blifva föremålet för den professur, hvarom nu är fråga. Jag vill då fästa herrarnes uppmärksamhet på, att de sista årens erfarenhet visat och fortfarande visar, att det är just på detta område, som Amerika firar sina största segrar. Det är just på transportväsendets område, och det därför att amerikanarne sett upp i tid och skaffat sig kunskaper i detta hänseende. Man kan aldrig fästa för mycken vikt vid att sakkunskap i afseende å dessa anordningar och inrättningar blir så fort ske kan spridd i Sveriges rike. Det är icke nog med att man får priskuranter från Amerika och att man möjligen får en eller annan verkstad att fabricera dylika inrättningar, utan det är nödvändigt, att sakkunskap i dessa afseenden blir fortast möjligt utbredd i hela Sveriges rike. Dylik sakkunskap är just grunden till att den stora amerikanska sammanslutningen nu kan helt enkelt slå hela Europa.

Jag ber således att på det allra kraftigaste få ansluta mig till herr Åkermans anförande. Här är ju icke endast fråga om att förvandla ett lektorat till en professur, utan det gäller att vidga

ett område för undervisningen och att vidga det på ett sådant sätt, att denna undervisning verkligen kommer landet till godo. Jag ber att på det allra ifrigaste få förorda bifall till herr Åkermans förslag.

*Anslag till en
professur vid
tekniska hög-
skolan.
(Forts.)*

Herr von Friesen: I fråga om behovet och betydelsen af vidgad undervisning rörande hissinrättningar och dylikt hafva de sakkunnige yttrat sig, och jag har ingenting att deremot invända. Men jag anser i likhet med utskottet, att det är icke detta, som frågan gäller, utan frågan är, om undervisningen vidgas mera genom en professur än genom en lektor och en extra lärare. Jag tror, att en ung extra lärare, som varit ute och sett sig om i världen, kan, äfven om han icke meddelar så många timmars undervisning, sköta saken mycket bra och kanske vara nyttigare för skolan, än om alltsammans lägges på en gammal professor, som skall sköta hela detta stora ämne och dessutom kanske icke studerat de nyare uppfinningarna. Detta var åtminstone Riksdagens mening år 1899, d. v. s. för tre år sedan, då Riksdagen på framställning från vederbörande beviljade, förutom lektoratet, arfvode åt en extra lärare. Jag tror icke, att någon kan påstå, att det då var Riksdagens mening, att man skulle sammanslå dessa två tjänster till en och gifva lektorn mera lön och arbete, utan det var Riksdagens mening, att det skulle blifva två tjänster. Dessa hafva emellertid faktiskt blifvit sammanslagna, och nu vill man göra sammanslagningen fullständig och kalla den sammanslagna tjänsten för en professur!

Efter min uppfattning skulle herr de Laval's önskemål bäst främjas, om man läte en extra lärare, en ung, dugande man, som kände till de nyare förbättringarna, för 1,500 kronor — jag vill ju härmed icke hafva sagt, att han skulle lefva uteslutande härpå — meddela denna undervisning.

Om den sammanslagning, som skett, tror jag, att man med någon förändring kan använda skaldens ord: »— — — — den förening, den var dock icke kung Beles mening.»

Herr Bergström: Jag anhåller att få instämma i herrar Åkermans och de Laval's såväl motivering som yrkanden.

Gent emot den siste talarens anförande skulle jag vilja anmärka, att kontinuiteten i undervisningen helt visst i detta ämne är af ytterst stor vikt, och att denna kontinuitet möjligen kan ernås genom inrättande af en professur, knappast i samma grad genom ett lektorat, men omöjligen genom anställande af extra lärare undan för undan.

Herr Almström: Jag skall också be att få instämma i det af herr Åkerman gjorda yrkande, d. v. s. bifall till Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende, och detta i synnerhet på de af herr de Laval anförda grunder. Jag anser nemligen, att det icke fordras

Anslag till en
professur vid
tekniska hög-
skolan.
(Forts.)

så synnerligen stora kunskaper för meddelande af den undervisning, som fordras för att bibringa eleverna kunskap om hvad som bör göras till vinnande af skydd mot yrkesfara. Det är ju här endast fråga om det mekaniska området, och på detta område äro de skyddsåtgärder, som behöfvas, ej svårösta. Deremot är det, såsom herr de Laval påpekade, allt mer och mer viktigt, att vi här i landet utbilda ingenjörer, som ej blott kunna tillgodogöra sig nyare tiders uppfinningar i afseende å små maskiner, arbets- och transportmaskiner m. m., utan äfven blifva kompetenta att sjelfva utarbета sådana. Jag tror, att det målet bäst vinnes, om denna undervisning lägges i händerna på en person, som kan uteslutande egna sig deråt. Om det också kan ligga någon sanning deri, att en ung, lifskraftig ingenjör, som besökt Amerika, möjligen kan hafva inhemtat mera kunskaper om hvad som der på sista tiden tilldragit sig, så tror jag dock, att den undervisning är säkrare, som meddelas af en person, hvilken hela sitt lif sysselsatt sig med detta ämne, deri utgifvit skrifter och som, förutom att han känner hvad som tidigare blifvit gjordt, derjemte är fullt hemmastadd med hvad som nu för tiden tilldrager sig.

Jag ber alltså att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 23 mom. a) af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36;

Nej — 81.

Mom. b).

Utskottets hemställen bifölls.

Punkterna 24 och 25.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

*Anslag till en
intendents-
befattning
i etnografi vid
naturhistoriska
riksmuseet.*

Herr Almström: Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att bevilja föreståndaren för naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning samma löneförmåner och samma ålderstillägg som de öfriga intendenterna vid riksmuseum. Utskottet har icke till fullo tillmötesgått denna Kongl. Maj:ts framställning, utan har inskränkt sig till att sätta den förut på extra stat utgående aflöningen på ordinarie stat, men till belopp, som är fem hundra kronor lägre än de öfriga intendenternas, och utan rätt till ålderstillägg. Då jag såsom en af vetenskapsakademiens »inspectores» har att göra med denna afdelning, skall jag be att om densamma få lemna några upplysningar.

Den har tillkommit dels genom en kärna dertill, en mindre samling, som förut fans på den zoologiska afdelningen, dels genom gåfvor af enskilda personer. Den har af staten öfvertagits och såsom en särskild afdelning af riksmuseum lemnats under vetenskapsakademiens vård. Den har sedermera förkofrats dels genom skänker af enskilde, dels genom bidrag af staten till inköp och är nu mycket omfattande, högst värdefull och rätt flitigt besökt och studerad. Redan år 1896 ingick vetenskapsakademien till Kongl. Maj:t med anhållan om förslag till Riksdagen, att föreståndaren för denna afdelning måtte sättas på ordinarie stat. Kongl. Maj:t fann likväl då icke anledning att bevilja detta, utan föreslog, att aflöningen skulle fortfarande såsom dittills utgå på extra stat. Under år 1897 och 1898 beviljade Riksdagen åtskilliga belopp till samlingarnas ökande och — om jag icke misstager mig — äfven till höjande af föreståndarens lön. År 1901 ingick akademien å nyo, efter tillstyrkan af båda »inspectores» för afdelningen, till Kongl. Maj:t med förnyad anhållan om att föreståndaren för denna afdelning måtte ställas på samma fot och berättigas till åtnjutande af samma aflöningsförmåner och ålderstillägg som de öfriga intendenterna, och Kongl. Maj:t har också, såsom jag nämnde, till Riksdagen ingått med en sådan framställning, på hvilken statsutskottet gifvit det svar, som jag omnämmt.

Såsom skäl för sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts framställning anför utskottet: »Hvad angår aflöningens belopp har utskottet ansett, att, med afseende å ovissheten i sättet för de etnografiska samlingarnas framtida förvaring och de förändringar i före-

Anslag till en intendents-befattning i etnografi vid naturhistoriska riksmuseet. ståndarens tjänsteställning, som häraf kunna föränledas, denne icke bör i aflöning likställas med intendenterna för öfriga grupper af museets samlingar.»

Jag anhåller att af det ärade utskottet få veta, hvad denna fras betyder. Som jag förstår den, innehåller den alls intet skäl. Det är på grund af en förmodan, att i framtiden samlingarna skola kunna förvaras på annat sätt än nu, som utskottet icke vill tillstyrka, att föreståndaren för denna afdelning, som har fullt ut lika mycket omtanke och arbete som öfriga intendenter och för skötande af hvars tjänst fordras vetenskapliga förutsättningar, skall erhålla samma aflöning som hans kamrater inom museet. Han är dock i fråga om göromål och i öfriga tjänsteåligganden fullt likställd med dem. Jag anser för min del, att han blifvit af utskottet obilligt och orättvist behandlad, och att det för hvar och en, som icke vill söka några särskildt konstlade skäl, bör ligga alldeles klart, att, då han har samma skyldigheter, han äfven bör hafva samma rättigheter som öfriga med honom i arbetet likställda tjänstemän.

Det kan nu synas obetänksamt att mot ett statsutskott, som fattat enhälligt beslut, framkomma med ett annat yrkande, men på grund af sjelfva sakens natur anser jag mig dock skyldig att göra det och att således yrka afslag på statsutskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Skulle detta mitt yrkande icke vinna Riksdagens bifall, så ber jag att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa en vördsam anhållan, att han af ett afslag icke måtte låta afhålla sig från att till en annan Riksdag inkomma med ett förnyadt förslag. Hvad som begäres är så billigt och rättvist, att, om det äfven vid denna riksdag icke vinner bifall, det ovilkorligen skall gå igenom vid någon kommande.

Herr Säve: Herr grefve och talman! Mina herrar! Jag skall be att i likhet med den föregående ärade talaren få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilket jag gör så mycket hellre, som jag ej varit i stånd att förstå, hvarför det ärade statsutskottet här velat göra en skilnad mellan den ifrågavarande afdelningsföreståndaren och föreståndarne för öfriga afdelningar af riksmuseum. Ser man efter, hvilka dessa senare föreståndare äro, så finner man, att de äro sju, som ha hvar sin särskilda afdelning, af hvilka en representerar botaniken, en annan de högre vertebrerade djuren, en tredje de lägre vertebrerade, en fjerde de fossila djuren, en femte de fossila växterna, en sjette entomologien och en sjunde mineralogien. Det kan väl då sättas i fråga, om icke föreståndaren för en museiafdelning med ett så pass i vetenskapligt afseende betydande material, som det statens etnografiska samlingar erbjuda, kan anses böra likställas med åtminstone några af de nyss nämnda. Statsutskottet har emellertid här velat sätta honom lägre än de andra. Jag kan verkligen icke förstå anledningen dertill. Mig synes, som

om deri ligger ett icke så obetydligt underskattande af etnografis betydelse; och det förvånar mig, att sådant kan ske i ett land som vårt, der man alltid visat sig intresserad af den geografiska forskningen och understödt geografiska forskningsresor, af hvilka man ju alltid ansett som en frukt, om man återkommit till fäderneslandet med mera eller mindre betydande etnografiska samlingar. Det ligger vidare deri ett underskattande af den vetenskapsman, som kommer att få vård om samlingarna. Hvar och en, som behagat taga närmare kännedom om våra etnografiska samlingar, skall mycket lätt fatta, att den, som skall vårda dem, måste i vetenskapligt hänseende vara åtminstone fullt likställd med de öfriga intendenterna vid riksmuseum. Det arbete, som skall åläggas honom, är antagligen större än det, som faller på de andras lott; ty då dessa tillträda sina befattningar, hafva de att vårda och sköta äldre samlingar, som äro ordnade och uppställda i öfverensstämmelse med godkända vetenskapliga system, medan det åter här gäller att taga emot oordnade samlingar och ordna dem efter en ny, vetenskaplig metod.

Hvad statsutskottet framhållit som skäl emot Kongl. Maj:ts förslag är det, att här icke finnas annat än tillfälliga lokaler för dessa samlingar. Men provisoriska lokaler finnas i alla fall, och det ganska stora sådana; men ett obehag är det för samlingarnas föreståndare, att lokalerna ej ligga inom vetenskapsakademiens hus, utan äro fördelade på två platser, den ena i närheten af vetenskapsakademiens hus och den andra i Stockholms högskolas byggnad.

Intendenten eller föreståndaren för de etnografiska samlingarna måste vara vetenskapligt utrustad i ganska hög grad. Han bör vara naturvetenskapsman, han bör vara hemmastadd på fornforskningens område och han bör hafva genom resor i främmande länder skaffat sig god kännedom om huru etnografiska samlingar i utlandet äro ordnade; han bör vidare vara så praktiskt anlagd, att han förstår uppställa det rika material, som står under hans vård, så att besökande kunna bereda sig största möjliga nytta af dess studerande. Mångfaldiga branscher inom olika vetenskaper måste han beherska; han måste vara rätt högt teknisk utbildad, han bör vara ej så litet sociolog samt ha god kännedom om jmförande religionshistoria och en del andra ämnen. När man nu är i den lyckliga ställning, att man har utsigt att få en för platsen fullt tränad och lämplig person, bör man ej tillbakavisa det tillfälle, som sålunda erbjudes, genom att sätta hans löneinkomst lägre än den, han på sitt nuvarande verksamhetsområde har. Jag tager för alldeles gifvet, att, om Riksdagen nu afslår Kongl. Maj:ts proposition, en ny framställning af Kongl. Maj:t måste göras. Den betingas helt naturligt af samlingarnas snabba tillväxt. Många af herrarne ha kanske o j varit i tillfälle att taga kännedom om dessa samlingar; och jag vill då för deras skull här nämna, att nummer-talet på de insamlade föremålen nu är icke mindre än 30,000.

*Anslag till en
intendents-
befattning
i etnografi vid
naturhistoriska
riksmuseet.
(Forts.)*

Anslag till en
intendents-
befattning
i etnografi vid
naturhistoriska
riksmuseet.
(Forts.)

Om betydelsen af dessa kan man lätt göra sig en föreställning, derest man behagar taga kännedom om samlingarnas hufvudsakliga delar. Jag ber då att få nämna, att deri ingå, bland annat, samlingar från Sparrmans deltagande i Cooks 2:dra expedition till Stilla Oceanen, Wahlbergs och de Vylders samlingar från Sydafrika, Nordenskiölds från Vegafärden samt Grönland, Stolpes från Vanadis-expeditionen 1883—1885, Martins från Turkestan, Otto Norden-skjöldts från Eldslandet, Bovallius' från Venezuela och Centralamerika, Klinckowströms från Guyana, Jägerskiöldts från Sudan och nu senast Hartmans af ingenjör Åke Sjögren bekostade och skänkta epokgörande samlingar från Centralamerika. Dessa samlingar ökas ideligen; och jag hemställer då till herrarne, om det är för mycket begärdt, att den person, som skall vårda dylika och göra dem för vetenskapen fruktbarande, icke må ställas sämre i afseende å tjänsteställning och lön än öfriga intendenten, med hvilka han eljest i meriter är likställd.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag sålunda att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nyström, Carl: Herr talman, mine herrar! De två föregående talarne ha så fullständigt uttömt ämnet från olika synpunkter, att jag icke har något annat att tillägga, än att jag fullständigt instämmer med dem, men tillika vill här uttala förhoppningen, att, om denna kammare icke vill, trots de anförda goda skälen, antaga Kongl. Maj:ts förslag, det föreliggande, för vetenskapen så viktiga ärendet åtminstone ej måtte derigenom blifva undanskjutet för någon längre tid.

Herr Billing: Herr talman, mine herrar! I sammanhang med ett förslag att anskaffa särskild lokal till de etnografiska samlingarna på enskild väg å basis af en redan gjord donation framkom Kongl. Maj:t vid 1897 års riksdag med begäran om beviljande af anslag för anställande af en särskild föreståndare, under förutsättning, att det nya museet komme till stånd. Riksdagen beviljade detta anslag. Byggnaden kom emellertid icke till stånd ändå. Detsamma upprepades vid 1898 års riksdag. Vid 1899 års riksdag framlades en kongl. proposition, deri det sades, att insamlingen till den nya museibygnaden ännu ej fortskridit till erforderlig höjd, men att, med upphäfvande af villkoret derom att anslag till museiföreståndaren skulle utgå först då byggnaden kom till, ett anslag borde beviljas att i allt fall utgå till föreståndaren; och detta motiverades dermed, att, om ett sådant anslag beviljades, man hoppades, att den, som blefve antagen till samlingarnas föreståndare, skulle med så mycket mera kraft drifva fram byggnadsfrågan. Detta anslag beviljades äfven att utgå från år 1900. Alltså, så sent som från år 1900 har Riksdagen, på Kongl. Maj:ts framställning, som åter föranledts af en vetenskapsakademiens hemställan,

beviljat allt hvad som begärdes; och då uttalades synnerligen stor belåtenhet med detta Riksdagens beslut. Då nu denna anordning ej är äldre än från år 1900, har det synts utskottet, att sedan man då beviljat allt hvad som äskades, borde ej en förändring deri behöfva ifrågakomma efter loppet af endast två år. Emellertid har nu Kongl. Maj:t begärt, icke blott att denne föreståndare skulle med sin hittillsvarande aflöning uppföras på ordinarie stat, utan ock att han skulle få samma förmåner som intendenterna vid riksmuseets öfriga afdelningar. Statsutskottet har, ehuru ej mera än två år förflutit, sedan saken ordnades i öfverensstämmelse med alla vederbörandes önskningsar, gått Kongl. Maj:ts framställning till mötes så till vida, att denne föreståndare uppförts å ordinarie stat, särskildt därför, att, då han nu begynner vara till åren kommen och snart når pensionsåldern, honom skulle beredas pensionsrätt. Det har då synts utskottet, som om utskottet verkligen i denna fråga marscherat lika hastigt, som vederbörande allt intill denna stund marscherat, och att nu ej vore skäl vidtaga ytterligare förändringar. Att någon orättvisa eller obillighet här skulle föreligga, tror jag icke. Vi ha tyckt, att, då för icke mera än två år sedan Riksdagen beviljade precis allt hvad vederbörande då begärde, det vore väl mycket att nu gå in på hela det kongl. förslaget.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Törneblad: Herr talman, mine herrar! Jag kan mycket väl förstå de skäl, som här ledt utskottet och som särskildt blifvit framförda af den siste ärade talaren; men jag antager, att kammaren också mycket väl fattar, att, om det understundom är ganska svårt att få ett byggnadsanslag beviljadt af Riksdagen, det skall vara ännu svårare för en person, vare sig han är intendent eller föreståndare, att kunna så saken bedrifva, att den der nya byggnaden skulle kunna komma till stånd inom loppet af två eller rättare tre år.

Hvad etnografiens vigt och betydelse beträffar, hafva de föregående talarne så mycket utvecklat saken, att jag ej skall dertill lägga något mera än ett understrykande af hvad de anfört rörande etnografiens sammanhang med forskningsresor och upptäcktsfärder, hvilka ju alltid blifvit af regering och Riksdag välvilligt uppmuntrade och understödda, men jag vill se saken från den ekonomiska sidan, hvilken alltid och med skäl spelar en stor roll inom statsutskottet. I förbigående anmärker jag, att den nuvarande föreståndaren inlagt stora förtjenster deri, att de lokaler för samlingarna, som nu finnas och hvilka äro endast provisoriska — om man ens kan om dem använda det uttrycket — blifvit betydligt förbättrade och samlingarna satta i fullständig ordning, så vidt detta under nuvarande förhållanden kunnat ske. Men hvad jag särskildt vill fästa uppmärksamheten vid, är att ovissheten, huru samlingarna skola komma att förvaras och skötas, snarare borde verka till ett bifall

*Anslag till en
intendents-
befattning
i etnografi vid
naturhistoriska
riksmuseet.
(Forts.)*

Anslag till en
intendents-
befattning
i etnografi vid
naturhistoriska
riksmuseet.
(Forts.)

till Kongl. Maj:ts proposition än motsatsen. Ty vare sig dessa samlingar komma att förvaras i en särskild, egen lokal eller icke, vare sig att deras värdare skall vara intendent vid riksmuseum likasom öfriga samlingars värdare eller intaga en mera själfständig ställning, så torde hans aflöningsförhållanden alltid komma att mätas ungefär efter hvad intendenterna vid riksmuseum hafva, och om jag skulle vilja våga en förmodan, så är det den, att om dessa samlingar få en särskild lokal, hvilket antagligen blir dyrare, och skola ha en särskild föreståndare, så är det möjligt, att detta kommer att ställa större anspråk på staten, än om han intager samma ställning som öfrige intendent vid riksmuseum. Det blir då ett själfständigt etnografiskt museum, hvars föreståndare har i visst afseende en chefsställning, medan han nu deremot är sidordnad med intendenterna. Jag tror därför, att det ur ren »billighets»synpunkt är bättre att bifalla Kongl. Maj:ts förslag nu än ett förslag framdeles, som möjligen blir dyrare; och yrkar jag därför bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Almström: Herr talman! Den ärade afdelningsordföranden inom statsutskottet yttrade, att icke mera än två år förflutit, sedan man i denna fråga tog ett raskt steg, som då tycktes vara till allmän belåtenhet. Den allmänna belåtenheten var nog ej synerligen allmän — möjligen förefans den på statsutskottets sida, men icke på deras, som anhållit, att dessa förhållanden måtte ordnas på bättre sätt. Detta bevisas nog tillräckligt deraf, att ny framställning från vetenskapsakademien framkommit.

Den ärade talaren yttrade vidare, att han tyckte, att utskottet marscherat så fort som möjligt eller huru orden föllo. Derom kunna tankarne dock vara delade. Jag tycker icke, att man marscherat fort, och säkert är, att huru man än marscherat, har man ej tagit med sig på vägen hvad man bort medföra.

Herr statsrådet Claëson: Herr talman, mine herrar! Utöfver hvad som yttrats af de herrar, som här uppträdt till förmån för Kongl. Maj:ts förslag, har jag ej annat att tillägga, än att jag ber att få för kammaren betona, att det synes vara öfverensstämmande med all rättvisa och billighet, att, om en ny intendent här uppföres på ordinarie stat, han ock får samma aflöning, som Riksdagen redan beviljat de förutvarande intendenterna. De åtnjuta nemligen en begynnelseaflöning af 5,000 kronor och få sedan två ålderstillägg, hvartdera på 500 kronor, så att de slutligen komma upp till 6,000 kronor. Enligt utskottets förslag skulle den intendentsplats, hvarom nu är fråga, icke vara förenad med högre lön än 4,500 kronor. Detta synes mig vara mindre billigt och rättvist.

Herr Almén: Herr grefve och talman, mina herrar! Då vetenskapsakademien fått dessa etnografiska samlingar ställda under

sin vård — beklagligtvis, säger jag för min del, och deri torde mången instämna — så följer deraf, att vetenskapsakademien blifvit ålagd tillse, att samlingarna vårdas och förkofras. Här har i dag visats, att på föreståndaren, han må kallas intendent eller ej, måste ställas lika stora fordringar som på öfriga intendenten. Biskop Billing har nu på sitt vanliga, talangfulla sätt försvarat statsutskottets förslag. Jag vill icke bestrida rättigheten af allt hvad han anfört, men jag kan dock icke dela hans åsichter beträffande det slutliga resultatet. Ty erkännas måste väl, att en aflöning af 4,500 kronor för en sådan person är alldeles otillräcklig, om han skall på allvar egna sig åt sin tjänst. Biskop Billing framhöll, att ärendet så nyligen varit föremål för Riksdagens pröfning, att man nu kommer alldeles för tidigt med framställning om en förändring; han erinrade vidare om det uppställda vilkoret, att medel skulle anskaffas för uppförande af en nybyggnad. Ja, mina herrar, det är icke alltid så lätt att skaffa nödiga medel, äfven om, såsom i detta fall, början är gjord genom en donation. Sannolikt är emellertid, att en duglig intendent, som på allvar egnar sig åt tjänsten, skulle kunna lyckas att skrapa i hop en del medel till detta företag från andra håll. Men då så icke skett och då värden af dessa samlingar åligger i första rummet vetenskapsakademien, men äfven Riksdagen, som lemnat bidrag till samlingarna, så bör Riksdagen också se till, att vård egnas dem af sakkunnig person, och en sådan kan icke vara nöjd med den ringa aflöning, som här är i fråga. Han är och måste vara likställd med en intendent. Om jag således också kan instämna med biskop Billing deruti, att utskottets förslag icke innebär någon verklig orättvisa, så vill jag dock i billighetens namn anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Anslag till en
intendents-
befattning
i etnografi vid
naturhistoriska
riksmuseet.
(Forts.)*

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, biföll denna framställning oförändrad.

Punkterna 27 och 28.

Hvad utskott hemställt bifölls.

Punkten 29.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

*Understöd till
arbetshem för
sinnesslöa.*

Mom. b).

Friherre Palmstierna: Herr grefve och talman, mina herrar! Vid detta moment skall jag be att få yttra några ord. Frågan gäller, att de andesvaga elever, som vistats åtta år i en skola och sedermera fem år i ett arbetshem, alltjemt med åtnjutande af ett statsbidrag af 100 kronor om året, skola få åtnjuta detta statsbidrag under en ännu längre tid. I detta afseende hafva inspektören och Kongl. Maj:t föreslagit, att ifrågavarande statsbidrag icke skulle hafva någon annan gräns än den, att de särskilda individerna skola vara så utbildade i afseende å sjelfständighet och sjelfförsörjningsförmåga, att de kunna släppas ut från skolan. Men på samma gång säger inspektören, att en sådan utveckling förekommer hos de flesta aldrig någonsin, och därför går Kongl. Maj:ts och inspektörens framställning egentligen ut på att dessa statsbidrag på 100 kronor skola beviljas för all framtid. Emellertid framhåller inspektören med ett visst vemod, huruledes förhoppningarna i detta afseende blifvit grusade. Det är en mängd bittra missräkningar, som hafva förekommit. Den uppfostran, som lemnats dessa andesvaga, har icke lyckats, kan man säga, nemligen i det hänseendet, att de icke kunna släppas ut från anstalten, ty då förlora eleverna de färdigheter och goda seder, som de under vistelsen derstädes hafva vunnit, under vistelsen i en anstalt, som Kongl. Maj:t betraktar såsom en sluten sådan, och der lifvet är helt olika mot lifvet utanför. När man läser dessa inspektörens uttalanden, så — med all vördnad för den uppoffrande kärlek och det hängifna nit, som af lärare och lärarinnor egnas åt dessa andesvagas uppfostran — kommer man dock till den reflexionen: är denna uppfostran lyckad, om den aldrig kan taga slut? När inspektören säger, att eleverna aldrig kunna lemna dessa arbetshem, så är frågan den: är denna uppfostran den bästa? Är det säkert, att de teoretiska studierna och undervisningen i att utföra dessa konstväfnader, som man beundrar vid arbetshemmen, är det rätta sättet att gifva eleverna den sjelfständighet och den sjelfförsörjningsförmåga, som de behöfva för att slutligen kunna lemna anstalten och andas en annan luft samt finna sig i ett annat umgänge, än som der förekommit? Och är det det bästa, att de tillbringa alla dessa år i ett internat, en sluten anstalt? Skulle det icke möjligen vara bättre, att de inackorderades i goda privata hem och vore i skolorna blott under sjelfva undervisningen?

Detta allt är emellertid frågor, som det är mycket lättare att uppställa än att lösa.

Denna uppfostran pågår åtta år i skolan och fem år i arbetshemmet, d. v. s. tillhoppa tretton år. Om eleverna äro sju år gamla, när de komma till skolan, hafva de således efter nyss nämnda tid nått en ålder af tjugu år. Nu säger emellertid inspektören, att de visst icke kunna släppas då och troligtvis aldrig. Utskottet

har föreslagit en förlängning med två år, och således skulle eleverna komma upp till tjugutvå års ålder. Men om man läser igenom handlingarna, så får man en känsla af att, ehuru det nu gäller blott två år, man dock om två år blir nödsakad att medgifva ytterligare två år. Om det vore afgjordt, att målet för dessa andesvagas uppfostran vore, att de skulle komma ut från anstalten efter att der hafva fått sådan utbildning, att de skulle kunna vistas hos släktingar eller andra barmhertiga menniskor och der göra någon nytta för sig, så skulle man kunna tänka sig, att det vore bättre, att deras uppfostran finge en mera rent praktisk riktning och hade afseende på förhållandena, sådana de blefve, när eleverna komme ut från anstalten, att sålunda pojkarne öfvade sig i landbruk och trädgårdsskötsel, vid stallar och ladugårdar, samt flickorna i mjölkning, diskning, bakning, matlagning och dylikt. Det är alls icke osannolikt, utan snarare motsatsen, att en dylik utbildning skulle lika mycket väcka elevernas reflexionsförmåga och utbilda dem till att blifva nyttiga medlemmar i samhället, sedan de en gång lemnat skolan.

Det är nemligen efter min uppfattning nödvändigt, att de någon gång lemna skolan. Ty nu är det 5- à 600 personer, som få denna hjälp af staten i tillhoppa femton år eller kanske främdeles ännu längre. Men under tiden stå 1,000 utanför och kunna icke få någon plats, ehuru de hafva samma rättighet till uppfostran som de andra. Men ju längre man håller eleverna i anstalten, desto mindre antal af de öfriga kan der vinna inträde.

För min del har jag icke det ringaste att invända mot utskottets förslag, att understöd skall lemnas för ytterligare två år, ty jag tror, att allt sådant understöd är väl behöfligt, men frågan är då, om det fortfarande är uppfostran, om en uppfostran skall räcka mer än tretton år, eller om det icke snarare blir en fattigvårdsfråga, en barmhertighetsfråga. Och är det en fattigvårds- eller barmhertighetsfråga, så kommer man till en annan fråga, den nemligen: skall detta understöd utgå allenast till de så kallade bildbara andesvaga? 1894 års komiterade indelade nemligen de andesvaga i två klasser: bildbara andesvaga, som skola hafva uppfostran, och icke bildbara andesvaga, som skola hafva vård. Allt kostar emellertid penningar, och därför var det icke förvånande, att Kongl. Maj:t icke kunde taga komiténs hela förslag på en gång. Genom 1897 års förordning föreskref sålunda Kongl. Maj:t, sedan Riksdagen beviljat erforderliga medel, att årslag å 100 kronor om året skulle utgå till bildbara andesvaga, men att icke bildbara icke finge intagas i skolorna. På detta sätt hafva dessa, de eländigaste af Sveriges barn, de icke bildbara andesvaga, epileptiker och andra, fått det sämre stäldt efter 1897 års förordning än förut, ty därförinnan togs en och annan af dessa af barmhertighet in i skolorna. Nu vill ingen hafva dem; de få icke något understöd; epileptiker och dylika få icke finnas i skolorna.

*Understöd till
arbetshem för
sinnesslöa.
(Forts.)*

Herr vice talman, jag har icke något yrkande att framställa, utan har endast velat göra detta uttalande. Är här fråga om uppfostran, så tror jag, att det vore en fördel, om denna nppfostran gjordes så praktisk som möjligt, så att eleverna kunde reda sig ute i lifvet utanför anstalten; men är det åter fråga om barmhertighet eller fattigvård, bör denna enligt min åsigt slutligen utsträckas äfven till dem, som hafva det sämst af alla, nemligen de icke bildbara andesvaga.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna moment hemställt.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—79.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

*Ifrågasatt
inköp af en
folkbok
rörande de
ärliga
svamparne.*

Herr Tamm, Hugo: Herr talman, mina herrar! Vid denna punkt kan man åtminstone icke säga, att utredning saknas; frågan är tvärtom så väl både enskildt och officiellt preparerad, att en dylik beskyllning åtminstone här icke kan framställas. Men denna fråga intager en så egendomlig ställning, att jag för min del icke kunnat underlåta att i densamma reservera mig, och jag ber därför att nu få säga några ord.

Frågan leder sitt ursprung från en enskild motion, som afsåg, att 7,000 exemplar skulle inköpas af en folkbok rörande de ärliga svamparne och att för ändamålet skulle beviljas ett anslag å 21,000 kronor, i syfte att denna bok skulle gratis utdelas till rikets samtliga folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier, folkhögskolor, landtmannaskolor och folkskolor, och på det att man derigenom skulle kunna lära allmänheten den ljufva njutningen af att förtära dessa svampar. Emellertid var Riksdagen i detta afseende något odeciderad och beslöt sig för att hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning i frågan. Under tiden blef dock denna bok omarbetad och betydligt utvidgad, och af densamma såldes icke blott det antal af 7,000 exemplar, som staten skulle köpa, utan tillhoppa 20,000 exemplar till det s. k. Pressens lotteri. Det var således ett betydligt större antal än det, för hvilket, enligt hvad ursprungligen var afsedt, staten skulle bevilja medel, och derigenom skedde en ganska stor omsättning i bokens förlag. Kongl. Maj:t har emellertid mycket riktigt låtit utreda denna fråga, särskildt med hänsyn till det inom Riksdagen ifrågasatta ändamålet, nemligen att boken skulle kunna

tjena till lärobok i folkskolorna och att derigenom kunskapen om svamparne skulle kunna spridas. Den skickades till vetenskapsakademien, och vetenskapsakademien anslöt sig fullkomligt till ett af professorerna Wittrock och Eriksson afgifvet utlåtande, hvari desse förklarade, att boken visserligen hade ett vetenskapligt värde, men att, hvad den än dugde till, den åtminstone icke dugde till att användas såsom något slags lärobok i folkskolorna. Landtbruksakademien hördes också i denna storvigtiga fråga och svarade derpå, att om det gälde att lära folk att äta svampar, så vore boken alldeles icke lämplig. Visserligen vore det sant, att många af dessa svampar dugde att äta, men de vore bittra till sin smak, och en hel del vore så vederstyggliga att förtära, att, om folk skulle äta efter ett dylikt recept, följden skulle blifva den, att man blefve rädd för svampätning. Ytterligare förklarade landtbruksakademien, att, om det också går an att äta dessa svampar, det emellertid fordras — såsom äfven i den bifogade kokboken är uttaladt — att de anrättas med så mycket smör, grädd och dylikt, att svamparne komma att utgöra den mindre delen. På dessa grunder stälde sig båda akademierna, landtbruksakademien och vetenskapsakademien, ytterst tveksamma; en af landtbruksakademiens ledamöter förklarade till och med kort och godt, att arbetet i fråga i sin nuvarande form icke vore förtjent af att exemplar af detsamma inköpes för statens räkning. Sålunda leder den stora utredningen af denna fråga till ett afstyrkande på båda hållen, under fullt erkännande af bokens vetenskaplighet.

Om det nu förhåller sig så, att arbetet i fråga icke leder till eller till och med är farligt för det goda ändamålet att lära folk att äta svampar och dessutom är olämpligt för folkskolorna, kan man ju vara ganska tveksam, huruvida man bör bevilja något anslag alls för att inköpa ett antal exemplar utöfver de 20,000, som redan sålts åt annat håll. Jag skall dock ytterligare, för att icke stå helt och hållet ensam om min mening, be att för herrarne få i allra största korthet anföra, till hvilket resultat Kongl. Maj:t sjelf efter inhemtad utredning kommit. Enligt yttrande till statsrådsprotokollet finner statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet det vara »klart ådagalagdt, såväl att boken icke lämpar sig till lärobok för folkundervisningen, hvilket utgifvarne ju ock sjelfva erkänt, som äfven att den ej är tillräckligt begränsad för att kunna tjena folkskolelärare och seminarieelever till en lätthandterlig hjälpreda. Icke heller kan boken anses såsom en folkskrift i egentlig mening, enär den härför är alldeles för dyr och vidlyftig. För sådant syfte hade den bort innehålla ett mindre antal lätt igenkännliga, allmänt förekommande, nyttiga svamparter jemte sådana, med hvilka de nyttiga lätt kunna förvexlas. Men ehuru jag således anser, att ifrågavarande svampbok i dess nuvarande form icke kan uppfylla det af motionären i Riksdagen och af Romell afsedda ändamål, synes mig ändock, att boken till äfventyrs förtjenar

*Ifrågasatt
inköp af en
folkbok
rörande de
äliga
svamparne.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inköp af en
folkbok
rörande de
ätliga
svamparne.
(Forts.)*

att blifva spridd på ett sådant sätt, att den blir tillgänglig såsom handbok eller uppslagsbok för personer, som kunna hafva gagn af densamma.» På de sista orden anser sig Kongl. Maj:t böra hemställa, att 10,000 kronor skulle lemnas för ändamålet.

Jag har emellertid icke kunnat underlåta att reservera mig mot detta förslag. Visserligen synes det nu för tiden vara mycket godt om penningar, då nästan alla anslag beviljas, men en starkare motivering från Kongl. Maj:ts sida för afslag har jag sällan sett; och jag ber därför, herr talman, att på dessa grunder, och ehuru jag icke har någon utsigt att lyckas genomdrifva min åsigt, få yrka afslag å förslaget. Den, som har kurage att taga anslaget, må taga det; jag för min del har det icke.

Herr Billing: Herr talman, mine herrar! Den senaste talaren brukar icke hafva någon brist på kurage, och i detta afseende tror jag icke heller, att han är så rädd. När han sade, att han icke trodde sig hafva någon utsigt alls att få framgång för sin reservation, torde han nästan hafva talat mot bättre vetande.

Emellertid skall jag gifva honom rätt deri, att motiveringen för den kongl. propositionen verkligen tyckes snarare gå ut på afslag än på bifall. Vidare skall jag också medgifva, att den punkt i förra Riksdagens skrifvelse, der det talas om att denna bok skulle vara lämplig för utdelning i folkskolorna och på detta sätt kunna der göra sig direkt gällande, rönt motstånd från vederbörande myndigheter. Så långt har han utan tvifvel rätt, men gent emot allt detta kan dock åtskilligt sägas till förmån för den kongl. propositionens kläm.

Det kan väl ändå icke förnekas, att det vore en nyttig sak, om svampkännedom blefve inom vårt land allmännare spridd. Det kan väl icke bestridas, att vi uti våra stora rikedomar på svamp verkligen hafva en tillgång, som nu ligger obegagnad, men som kunde blifva till stor nytta, om den rätt användes. Om man nu medgifver detta — och det kan man väl icke bestrida — så får man väl också medgifva, att det skulle hafva sin nytta med sig, om en svampbok af så obestriddliga förtjenster, som den Lindbladska har, blefve spridd. Ty lika visst som vederbörande myndigheter hafva sagt, att denna bok icke lämpar sig såsom folkskolebok, lika visst hafva samma myndigheter på det amplaste vitsordat bokens förtjenster i andra afseenden. Den förklaras vara en af de bästa, som finnas, likasom åt planscherna gifves ett mycket godt vitsord. Om den nu blefve spridd så att exemplar funnes i hvarje sockenbibliotek, tror jag för min del, att deraf verkligen kunde blifva någon nytta. När dertill kommer, att boken blifvit utgifven i viss mån på grund af Riksdagens skrifvelse i fjol, då man nemligen på goda grunder väntat, att ett anslag skulle beviljas; när vidare den försäljning, som har skett till Pressens lotteri, icke, efter hvad för mig blifvit uppgifvet, inbragt någon förtjenst

åt dem, som såsom i ett eller annat hänseende egare borde hafva haft fördelen af denna försäljning; och när slutligen, såsom för mig med bestämdhet uppgifvits och så vidt jag kunnat inhemta af för mig företedda handlingar, förmånerna af ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle komma i väsentligaste mån den gamla enkan efter den förtjente författaren, doktor Lindblad till godo, så synes det mig — särskildt med stöd deraf att Riksdagen förra året aflät skrifvelse i ämnet — finnas goda skäl för att bifalla statsutskottets förslag; och anhåller jag därför att få yrka bifall till detsamma.

*Ifrågasatt
inköp af en
folkbok
rörande de
ärliga
svamparne.
(Forts.)*

Herr Nyström, Carl: Efter det utmärkta sätt, hvarpå herr Billing försvarat statsutskottets framställning, borde jag egentligen icke hafva anledning att blanda mig i den inbördes svampstrid, som tills vidare ligger inom utskottet; men herr Tamm hade dock ett och annat yttrande till förklenande af svamparne, som jag måste något bemöta. Och till hemul för hvad jag har att säga skall jag be att få nämna, att jag i många år sysslat med svamp och särskildt haft tillfälle att i högre grad hängifva mig åt hvad herr Tamm kallar »den ljufva njutningen att äta svamp.»

Detta är ett skäl, men jag har äfven ett annat skäl, nemligen att jag haft en särskild anledning att göra en ingående granskning af ifrågavarande bok. Jag har således rätt att säga ett ord i saken, och detta ord blir, trots herr Tamms anförande, ett förord.

Det kan icke nekas, att, huru än värdesättningen vexlat i fråga om svamparnes näringsvärde, man dock numera stannat vid att svamparne äro skäligen högt uppskattade, i alla fall tillräckligt högt för att man skall kunna säga, att det är en misshushållning att låta alla dessa födoämnen stå och ruttna bort på marken. Det är icke värdt för ofrigt att syssla med analyser. Man behöfver icke resa långt från Sverige söder ut eller öster ut för att se, hvilken roll svampen der spelar såsom födoämne, och denna erfarenhet i stor skala måste vara afgörande för att ifrågavarande födoämne bör komma mer till användning i Sverige. I den saken har jag alltså intet vidare att tillägga.

Frågan är då, om denna bok kan gagna i något afseende. Jag vill då erkänna, att de, som kritiserat densamma på den grund, att den innehåller *för mycket*, hafva i åtskilliga punkter rätt. Ar då den slutsats berättigad, att boken icke passar eller icke duger till något? Ja, om ändamålet med boken vore, att den skulle sättas i händerna på barn. Men nu har det ju på alla håll och kanter framhållits, att så icke vore meningen, utan att den skulle användas till ledning för lärare, och såsom sådan är boken ändamålsenlig. Och det är ju ingenting annat statsutskottet framhållit.

Jag får därför på dessa skäl yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Ifrågasatt
inköp af en
folkbok
rörande de
ätliga
svamparne.
(Forts.)*

Herr Almén: Ehuru jag liksom en föregående talare skulle kunna åberopa mig på en 40-årig erfarenhet beträffande insamling af svampar äfvensom af deras förtärande efter tillagning så i färskt som konserveradt tillstånd, vill jag dock icke yttra mig på grund af egen erfarenhet, utan på grund af hvad vetenskapsakademien i frågan anført. Den har haft många och grava anmärkningar mot denna bok.

Vidare har jag tillåtit mig inhemta upplysningar af Sveriges utan tvifvel kunnigaste svampkännare, medicine doktor Robert Fries.

Till sist ber jag att få åberopa hvad herr statsrådet anført, hvaraf, så vidt jag kan finna, framgår, att han icke anser boken fullt lämplig.

Nu säger man, att svamp är ett utomordentligt födoämne, och åberopar sig på dess allmänna användande inom de södra länderna, men de anvisningar för tillagningen, som här finnas, lämpa sig icke för bruket af svamp bland de mindre bemedlade.

Boken är, så vidt jag förstår, från början till slut möjligen lämplig från vetenskaplig synpunkt, men den är olämplig för införande af allmänt bruk af svampar i vårt land.

De 10,000 kronor, som här äro ifrågasatta att anvisas, anser jag således vara aldeles bortkastade.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, i enlighet med de under öfverläggningen framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarade herr vice talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 80 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 62.

Punkterna 81—92.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 93.

Grefve Lewenhaupt: Det har alltid förundrat mig, att veterinärinstitutet varit lagdt under ecklesiastikdepartementet. Det är förmodligen en kvarlefva från gamla tider, men jag vill uttala den förhoppningen, att, då veterinärundervisningens resultat så väsentligt sammanhänger med utvecklingen af kreaturskötseln i landet, veterinärundervisningen måtte för framtiden komma att på lämpligt sätt sortera under det nya jordbruksdepartementet.

Hvar och en, som haft att göra med landthushållning och veterinärkåren, torde hafva sig väl bekant, att de unga veterinärerna, då de från institutet utträda i det praktiska lifvet, i allmänhet äro mycket väl teoretiskt utbildade och hafva en viss praktik beträffande våra husdjur, hästar och hundar, men nästan de flesta äro bra litet hemma i de enklaste saker rörande nötkreaturens skötsel vid sjukdomsfall. Och jag kan icke förstå, hvarför, då så mycket blifvit reformeradt och så stora anslag lemnats till vår landthushållnings upphjelpande, icke äfven undervisningen vid veterinärinstitutet skulle kunna inrättas så, att den i väsentliga delar blefve till hjälp för det praktiska landtbruket, framför allt nötkreaturens sundhetsvård. I aflägsna landsbygder har ju allmogen ingen annan att rådfråga beträffande husdjuren än veterinären. Är veterinären en praktisk man, förfaren i sitt fack, kan han vara till mycket stor hjälp; men är han icke det, har han icke de förkunskaper på det praktiska området, som erfordras, blir han i allmänhet icke till den nytta, som han kunde under andra förhållanden vara, och har ej det förtroende, att han ens blir tillfrågad.

Jag har med detta endast velat uttala en förhoppning, att veterinärundervisningen i vårt land måtte framdeles blifva så ordnad, att den blir till afsevärdt gagn för vår husdjursskötsel och för det praktiska landtbruket. Jag har intet yrkande att framställa.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan.

Punkterna 94—122.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123.

Lades till handlingarna.

*Anslag till
veterinär-
inrättningen
i Skara.*

Punkterna 124 och 125.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

*Anslag till
utgifning och
spridning af
nykterhets-
skrifter.*

Punkten 126.

Herr Billing: Sedan den kongl. propositionen aflemnades till Riksdagen, har en ganska betydelsefull förändring skett i det svenska nykterhetssällskapets ställning. Dess program har utvidgats.

I utskottet fans sympatier för att vid beviljandet af det nu begärda anslaget formulera bifallet så, att det skulle vara klart, att det svenska nykterhetssällskapet skulle få använda dessa medel äfven i öfverensstämmelse med det utvidgade programmet. Emellertid ansågos formella skäl lägga hinder i vägen för en sådan formulering, men jag har velat uttala detta tillika med den förhoppningen, att, om en begäran om detta anslag återkommer, det då måtte komma under en rubrik, som gör det för det svenska nykterhetssällskapet möjligt att använda det efter ett allmännare program än det gamla.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemstält.

Punkterna 127—132.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

*Ifrågasatt
anslag till en
förening för
idrottens
främjande.*

Punkten 133.

Herr Billing: Mot utskottets hemställan i denna punkt har reservation anförts af några ledamöter från Första Kammaren. Att man hemstält om afslag på den kongl. propositionen om anslag till en här i Stockholm befintlig centralförening för idrottens främjande, har berott på tvenne skäl. Å ena sidan har man fäst sig vid de missbruk, som hafva kunnat framkomma i fråga om idrottens bedrivande i vårt land, och särskildt har man fäst sig vid ett nyss mycket omtaladt fall. Man har menat, att denna sträfvan för idrotten ofta gått till öfverdrift. Det andra skälet var, att man ansåg ifrågavarande idrottsförenings verksamhet hufvudsakligen komma hufvudstaden till gagn, och att den också derifrån borde erhålla det behöfliga understödet. Emellertid förhåller det sig så, att denna idrottsförening öfvar en ganska vidsträckt verksamhet äfven i landsorten genom att understödja der existerande idrottsföreningar. Och vidare: om också medgifves, att missbruk förekomma vid idrottens utöfvande, och om man äfven är den allra ifrigaste motståndare till hvad i dagligt tal kallas sportfåneri, så hindrar det icke, att man i alla fall måste erkänna, både att den svenska

ungdomens uppryckande i kroppsligt hänseende är mycket väl behöfligt och att idrotten väl ordnad och öfvad har stor betydelse att detta åstadkomma. I den kongl. propositionen omtalas, att ett förslag föreligger om anställande af ett penninglotteri till förmån för centralföreningen för idrottens befrämjande. Vi, som reserverat oss, hafva ansett, att denna utväg icke bör väljas, utan att, om nu ifrågavarande förening är i behof af understöd, sådant snarare borde lemnas såsom direkt statsanslag. Det är på grund af dessa skäl reservanterna hemställt om bifall till propositionen, och anhåller jag nu att få yrka bifall till denna.

*Ifrågasatt
anslag till en
förening för
idrottens
främjande.
(Forts.)*

Herr Fosser: Äfven jag anser idrottsöfningar, väl ledda och måttligt använda, såsom en god sak, ganska väl förtjenta att understödjas från det allmännas sida, och jag har derfor såväl på afdelningen som i statsutskottet yrkat rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Men jag har icke kunnat dela reservanternas uppfattning om det lämpliga uti det reservationen tillagda vilkoret, att Kongl. Maj:t icke måtte medgifva något penninglotteri till förmån för denna förening. Jag tycker verkligen, att detta vilkor noga taget icke har med saken att skaffa, och jag måste säga, att den rätt Kongl. Maj:t eger enligt lotteriförordningen, att i vissa fall lemna tillstånd till lotterier, trädes en liten smula för nära genom här föreslagna vilkor. Det är också en ny väg, på hvilken reservanterna vilja inleda Riksdagen; jag tillåter mig erinra, att då Riksdagen biföll gjord framställning om förhöjdt anslag till nordiska museet, fästes dervid icke något sådant vilkor, och ett par lotteriserier har detta museum sedermera tillåtits att utgifva. Med denna uppfattning anhåller jag, herr vice talman, att få yrka rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Törnebladh: Meningarna voro i detta fall temligen mycket delade inom statsutskottet. Detta framgår dock icke af reservationen, som endast redogör för deras åsigt, hvilka omfattade den mening, som ordföranden på afdelningen nu framhållit. Då nu ordföranden på afdelningen redogjort för de olika skäl, som föranledde de olika åsigtarna i statsutskottet, behöfver jag icke gå in derpå och icke heller uppehålla mig vid idrottens betydelse eller de olika meningar, som bryta sig emot hvarandra, om det ena eller andra sättet att idka idrott. Vi veta väl, att äfven bland fackmän ganska skiljaktiga meningar i detta fall äro rådande. Men hvad jag särskildt vill framhålla är, att det icke vore att inslå på en lycklig väg, om man, såsom reservanterna föreslagit, vid Riksdagens bifall fäster det vilkor, att lotteri till förmån för ifrågavarande förening ej må anordnas. Först och främst gifver jag föregående talare rätt deri, att man derigenom träder Kongl. Maj:t något för nära, och det har Första Kammaren icke gerna brukat göra. Men äfven ett annat skäl är för mig talande och det är,

*Ifrågasatt
anslag till en
förening för
idrottens
främjande.
(Forts.)*

att slår man in på denna väg och säger: lotteri må ej i ett fall som detta inrättas, så blir det oändligt lätt för hvar och en, som vill åtnjuta statsunderstöd för något ändamål, hvilket, i och för sig behjertansvärdt, dock icke i jemförelse med andra har utsigt att få sådant beviljadt, att begära tillstånd till anordnande af lotteri för samma ändamål i förhoppning att sedermera kunna gå anslagsvägen, för att lotteriet må undvikas. Då jag tror, att genom bifall till reservationen ett för framtiden mycket farligt prejudikat skulle erhållas, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Jag ber att få göra en rättelse. Jag slutade mitt förra anförande med yrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men af hela motiveringen framgick, att min mening var att yrka bifall till reservationen. Nu vill jag icke närmare inlåta mig på frågan om penninglotterier; det är för sent för i dag, men så mycket är väl klart, att om centralföreningen för idrottens befrämjande får tillstånd att anordna lotteri, behöfver den icke detta anslag på 10,000 kronor. För mig liksom för mina medreservanter har varit klart, att det är riktigare att bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslaget än att på något sätt understödja tanken på ett penninglotteri. Jag yrkar bifall till reservationen.

Grefve Klingspor: Då frågan förevar på statsutskottets andra utgiftsafdelning, uttalade jag den åsigt, att man borde bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Visserligen medgifver jag gerna, att användandet af lotteri för anskaffande af penningar för detta ändamål är olämpligt, men jag anser det äfven olämpligt, att Riksdagen här beslutar i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag och, såsom reservanterna föreslagit, på samma gång bestämmer ett visst vilkor. Jag ber därför att få yrka rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation; och 3:o) att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 133 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan jemväl den förseglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 57.

Punkten 134.

Lades till handlingarna.

Punkten 135.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 3 och 5 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 68, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående reseersättning åt landshöfdingarne i de sex nordligaste länen, och

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Upsala hospital för Upsala läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden bemstält.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 3 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.

Ang. visst
förklarande
i fråga om
försäljning
af det s. k.
Arffurstens
palats.
(Forts.)

Punkten a).

Herr Ljungberg: Det må ursäktas mig, om jag icke i behandlingen af denna fråga kan finna hvarken den pietet för prinsessan Sofia Albertinas minne eller den omtanke om statens intressen, som man kunnat förvänta.

När prinsessan donerade en egendom till arffursten, var det tydligen hennes mening allenast att i densamma bereda honom en värdig bostad, men alldeles icke att rikta honom eller bereda honom särskilda inkomster. Att tro något sådant synes mig vara att fullständigt missförstå hennes testamente. Om det arrangement, som man nu ifrågasätter, skulle hafva varit prinsessans mening, hade hon säkerligen donerat ett särskildt kapital till bestridande af prinsens *lefnadskostnader*. Om man nu främtager honom denna egendom, hvad garanti har man väl då för att han skall lyckas förvärfva en annan honom värdig bostad? Det har i detta afseende vid ett föregående tillfälle visat sig ganska svårt för en af våra prinsar att här i staden finna en passande bostad; han har dervid fått ett granskap, som gör att han lærer anse sig böra flytta och förskaffa sig annan bostad. Så skulle äfven kunna blifva förhållandet här, och hvad återstår då af prinsessans testamente?

Hvad nu beträffar den omtanke för statens intressen, man bort kunna förvänta, vill jag blott påpeka det höga värde man åsatt det hus, som nu skulle af staten inköpas. Det grundar sig på ett anbud af en enskild spekulant, som naturligtvis kunnat sätta detta värde ganska högt, emedan det icke var svårt för honom att beräkna, att i det förhållande, hvaruti den institution han dirigerar skulle komma att stå till riksbanken, som jernförelsevis kommer att ligga så att säga i en grop, staten aldrig skulle kunna medgifva palatsets disposition för det ifrågasatta ändamålet. Dessutom inhemtas af statsrådsprotokollet, att man »för erhållande af en *fullt tillförlitlig* grund för bedömande af byggnadens värde» vändt sig till stadsingenjören i Stockholm, hvilken värderat huset, och värderat det mycket högt, till 1,884,600 kronor, eller efter, såsom jag tror, 79 kronor qvadratfoten, hvilket måste anses mycket högt i jernförelse med andra egendomar i närheten. Detta oakadt har utskottet, utan att beakta det sålunda åsatta officiella värdet, upptagit det af den enskilde spekulanten afgifna anbudet eller 2,250,000 kronor. Jag kan för min del icke finna något skäl till att staten på detta sätt skall bortskänka 365,400 kronor, som utgör skillnaden mellan dessa båda pris.

En ärad talare yttrade för några dagar sedan uti ett värtaligt försvar för telefoninköpet, att en bättre grund för bedömandet af en egendoms värde kan man icke finna, än när man vänder sig till sakkunnige fackmän, och jag tror att man i detta fall bort hålla på den satsen.

Men här förekommer äfven en annan sak, som väl bort kon-

sidereras och som det förvånar mig att utskottet kunnat medgifva, den nemligen att hela kapitalet skulle under vissa förutsättningar få utgå, d. v. s. 2,250,000 kronor skulle utan all nödvändighet utbetalas, och det vid en tidpunkt, då staten tyckes ha alldeles tillräckliga utgifter och måste söka alla möjliga skatteformer för att kunna betäcka sina mest trängande behof. Meningen från början, då man inom denna kammare talade enskildt om saken, var den, som jemväl gifvit sig uttryck i två motioner, att endast räntan på köpesumman skulle utgå till prinsen, och 90,000 kronor vore ju icke någon obetydlig summa för en ung furste. Men man har icke stannat vid detta, utan utskottet har ansett sig böra tillstyrka, att hela kapitalet kunde få uttagas, om arffursten skulle vilja lägga ned det uti en eller flera egendomar. Detta uttryck »flera egendomar» är ganska besynnerligt. Meningen skulle väl vara, att han med den inkomst, han finge af räntan, eller med den del af kapitalet, som han uttog, skulle få en egendom till bostad, men att han skulle inköpa *flera* fastigheter, hvad vill det säga? Jo, om det förekommer något fel vid en eller annan af dessa egendomar, skall han sälja den och köpa en ny och så alltjemt. Men, mina herrar, är det värdigt för en prins, att han ställes nästan uti nödvändighet att mångla med egendomar! För mig synes det alldeles klart, att en dylik vidsträckt bestämmelse icke borde lemnas af Riksdagen och att denna icke borde medgifva *kapitalets* uttagande. Det blefve naturligtvis ett stort grepp i statskassan, då en så betydande penningesumma som $2\frac{1}{4}$ millioner eller någon större del deraf skulle utbetalas, i jemförelse med att endast lemna den årliga räntan. Dessutom låter den eventualiteten tänka sig, att det ej finnes någon arffurste, som skulle kunna mottaga årsräntan, utan att här kunde inträffa en längre mellantid, då ingen ränta behöfde utgå.

Då emellertid denna sak nog är så väl preparerad förut, att det icke skulle löna mödan att yrka hvarken afslag eller återremiss, vill jag inskränka mig till att endast yrka, att siffran 2,250,000 å åttonde raden af statsutskottets hemställan i mom. a) måtte utbytas mot siffran 1,900,000.

Hans excellens friherre von Essen: Jag anhåller blott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Ljungberg*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att siffran »2,250,000» utbyttes mot »1,900,000».

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ang. visst
förklarande
i fråga om
försäljning
af det s. k.
Arffurstens
palats.
(Forts.)*

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 3 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ny byggnad för Kongl. Maj:ts kansli m. m.

*Ifrågasatt
fastighetsbyte
mellan kronan
och Stockholms
stad för vissa
byggnads-
företag.*

Punkten a).

Herr statsrådet grefve Wachtmeister: Kammaren har uti den kongl. propositionen kunnat läsa en redogörelse för den långa, mödosamma och af idel svårigheter och motigheter uppfyllda väg, som kanslihusfrågan hittills haft att vandra. Nu trodde man sig ett ögonblick skönja målet, men statsutskottet har dömt att börja vandrigen på nytt.

Det är dock icke någon oviktig fråga, det här gäller. Det kan icke vara en likgiltig sak, att det embetsverk, som utgör medelpunkten för rikets förvaltning, skall vara så inlogeradt, att det viktiga arbete, som inom detsamma utföres, kan sägas deraf lida väsentligt men, och jag kan utan öfverdrift säga, att detta likvisst är förhållandet med det nuvarande kanslihuset. Man inser ju lätt, att den för arbetet erforderliga stillhet och ro äro svåra att vinna, då arbetet skall försiggå i ett hus, der ända från grunden upp till vindskuporna under taket utrymmet är så strängt upptaget, att uti de allra flesta lokalerna flere embetsmän rent af trängas med hvarandra. Detta är dock icke den största olägenheten, utan det är otvifvelaktigt den, att byggnaden icke erbjuder erforderlig trygghet mot eldfara. I sig sjelf är byggnaden, enligt hvad sakkunnige vitsordat, eldfarlig, och dessutom utrymmet så trångt, att man icke vid placeringen af de viktiga, offentliga handlingar, som der förvaras, kunnat taga någon hänsyn till trygghet mot eldsolycka. De väldiga samlingarna af handlingar stå här och der i olika rum och mångenstädes i omedelbar närhet af eldstäder. Herrarne kunna lätt tänka sig hvad det skulle innebära, om en större eldsolycka drabbade detta hus. Det är sagdt i statsrådsprotokollet, att en dylik eventualitet skulle kunna medföra ett verkligt hämmande af regeringsmaskineriet, om dervid de handlingar, som i kanslihuset förvaras, de senare årens statsrådsprotokoll, koncepter till utgående expeditioner, inkomna handlingar m. m., skulle gå förlorade. Detta ogynsamma förhållande kan icke få fortfara någon längre tid, och ändå skulle det krävas en tid af åtta år, i händelse Kongl. Maj:ts nu föreliggande byggnadsprojekt komme till utförande; undanskjutes nu frågan, kommer det säkerligen att åtgå ännu längre tid.

Svårigheterna vid denna saks realiserande bestå deruti, att ett kanslihus dels måste hafva ett centralt läge och dels upptaga en mycket betydande areal. Med undantag af Kungsträdgården kan man säga, att det icke finnes någon enda af byggnader icke redan upptagen tomt i Stockholm, som uppfyller de nämnda fordringarna. Valet måste därför stå emellan tomter, som redan äro bebyggda.

*Ifrågasatt
fastighetsbyrå
mellan kronan
och Stockholms
stad för vissa
byggnads-
företag.
(Forts.)*

Sedan åtskilliga förslag till frågans lösning blifvit skjutna åt sidan, har Kongl. Maj:t nu föreslagit, att det område på Riddarholmen, som för närvarande upptages af kammarrättens och marinförvaltningens hus, skulle för det föreliggande ändamålet användas. Utskottet har dock afstyrkt raserandet af dessa byggnader, under förmenande, att detta icke vore någon god hushållning, och gifver i stället anvisning på generalstabens tomt. Den tomten är en gammal bekant för dem, som sysselsatt sig med frågan om nytt kanslihus; äfven dess användning dertill har varit ifrågasatt, men detta skulle medföra, att generalstabens hus måste rifvas. Utskottet synes nu icke anse, att det vore så stor skada dermed, och huset är kanske något mindre än de båda andra här ifrågasatta, men någon anledning att antaga, att det är mindre solidt, finnes icke; snarare tror jag tvärtom. Dertill kommer ock den svårighet, som gjort, att frågan om den tomtens användande hittills måst undanskjutas, nemligen svårigheten att bereda en ny lokal åt generalstaben, något, som knappt låter sig göra, med mindre någon annan byggnad i sin helhet eller delvis rifves.

Dessa utskottets betänkligheter förmodar jag varit de för utskottet afgörande, men utskottet har äfven fäst sig vid ett par andra förhållanden, först och främst att grunden å den af Kongl. Maj:t föreslagna tomten skulle vara så ogynsam, att grundläggningskostnaden skulle i verkligheten uppgå till vida högre belopp än det, Kongl. Maj:t beräknat. Jag skall i anledning häraf bedja att få uppgifva ett par siffror å grundläggningskostnader enligt olika byggnadsförslag. Så skulle t. ex. kostnaden för grundläggningen å den föreslagna tomten i Kungsträdgården belöpt sig till 841,000 kronor och för generalstabstomten till 266,000 kronor, inbegripet bortschaktning af jord samt bergsprängning. Motsvarande kostnad enligt Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag skulle uppgå till 298,400 kronor. Denna summa grundar sig på beräkningar af sakkunniga personer; nu säger sig utskottet af andra sakkunniga hafva inhemtat, att denna kostnad skulle betydligt öfverstiga sistnämnda siffra; det är svårt, tror jag, att fälla utslaget mellan dessa båda beräkningar.

Vidare säger utskottet, att den föreslagna tomten icke vore i estetiskt afseende tilltalande, i det att det nya kanslihuset skulle nedtryckas af Riddarholmskyrkan; men enligt sakkunniga auktoriteters mening förefinnes här icke någon dylik fara. Riddarholmskyrkan är icke någon väldig katedral, dess proportioner äro jemförelsevis små, och icke torde heller sjelfva kyrkornet med dess

*ifrågasatt
fastighetsbyte
mellan kronan
och Stockholms
stad för vissa
byggnads-
företag.
(Forts.)*

smala gjutjernspira komma att verka nedtryckande, äfven om man lemnar ur räkningen den omständigheten, att det nya kanslihuset skulle uppföras på ett betydligt längre afstånd från kyrkan än det, hvarå de nuvarande husen äro uppförda, hvilket är lätt att finna utaf de planritningar, hvilka äro statsrådsprotokollet bilagda.

Undanskjutes nu detta Kongl. Maj:ts förslag, faller i och med detsamma för tillfället frågan om ny byggnad för kammарarkivet, som jag tror ingalunda är den minst tilltalande sidan af det kongl. förslaget. Herrarne känna noggsamt, att ingen institution är i mera behof af ny lokal än denna, och den frågan skulle på ett synnerligen fördelaktigt sätt få sin lösning enligt Kongl. Maj:ts förslag.

Jag beklagar vidare, att genom undanskjutande af Kongl. Maj:ts förslag dermed äfven förfaller det träffade aftalet med Stockholms stad, och jag beklagar det därför, att jag tror att detta aftal skulle för båda parterna varit mycket tillfredsställande och löst för båda viktiga frågor. Men jag beklagar det äfven därför, att det är mycket ovisst, om och i sådant fall på hvilket vilkor ett nytt aftal skulle kunna komma till stånd, samt slutligen och ej minst därför, att staden visat ett synnerligen erkännansvärdt tillmötesgående i afseende å detta ärende, icke minst derigenom att stadsfullmäktige upprepade gånger medgifvit förlängning i de för aftalets afslutande bestämda giltighetstiderna, och staden nu måste komma att för sina byggnadsplaner tillskyndas icke ringa olägenheter, derest frågan nu ytterligare skall uppskjutas.

Såsom kammaren behagade finna, har jag haft åtskilligt att anmärka mot utskottets motivering, och jag skulle kunna hafva ännu mera att anmärka i afseende å vissa detaljer, derest icke obestriddigen en ny faktor af ej ringa betydelse nu kommit med i denna byggnadsfråga, i fall, sedan Första Kammaren nyss beslutat inköp för statens räkning af arffurstens palats, Andra Kammaren, såsom jag hoppas, för sin del fattar ett liknande beslut, och då det således kan ifrågasättas att använda denna nya statsegendom till embetslokaler. Några af statsdepartementen, exempelvis utrikesdepartementet och de båda försvarsdepartementen, skulle ju då der kunna inrymmas. Om så sker, kommer frågan i ett väsentligt annat läge, i det att dimensionerna för det nya kanslihuset då blifva betydligt mindre. För öfrigt låta äfven andra kombinationer tänka sig, på hvilka jag dock vid detta tillfälle icke vill ingå.

Herr Wijk: I likhet med den högt ärade talaren på statsrådsbanken erkänner jag till fullo det trängande behofvet af ett nytt kanslihus; jag tror äfven alla äro ense härom, och att frågan är segsliten, det är visserligen sant.

Nu har emellertid utskottet för sin del funnit det icke vara lämpligt att rifva de tvenne byggnader, hvilka återfinnas på planritningarna n:is 6 och 5. De äro nemligen, enligt de upplysningar som erhållits, af den beskaffenhet, att de med jemförelsevis ringa

kostnad — båda för cirka 300,000 kronor — skulle kunna anordnas till lämpliga embetslokaler, hvartill kommer, att ett kanslihus på dessa tomter skulle dessutom upptaga 3,000 meter af hamnområdet, hvarigenom Stockholms stad skulle tvingas att till ökande af det erforderliga hamnområdet göra betydliga utfyllningar och dränka i Mälaren öfver $\frac{1}{4}$ million kronor.

Ifrågasatt fastighetsbyte mellan kronan och Stockholms stad för vissa byggnadsföretag.
(Forts.)

Ett annat skäl är det, att man tyckt sig finna, att den nya byggnad, som enligt det kongl. förslaget skulle uppföras på auktionsverkets tomt för en kostnad af en million kronor, skulle komma att ligga mycket olämpligt i förhållande till nuvarande generalstabshuset. Vid en blick på kartan inser man det otänkbara uti att denna byggnad i längden skulle kunna ligga kvar, den måste i hvarje fall förr eller senare rifvas. Då har man i stället tänkt sig, att de å ritningarna såsom n:is 5 och 6 upptagna hus skulle om- och tillbyggas, n:o 6 inrymma domänstyrelsen och kammarrätten, n:o 5 generalstaben; kammarrarkivet skulle kunna förläggas i det nya kanslihuset, armé- och marinförvaltningarna i det gamla posthuset, som skulle påbyggas, och krigshögskolan öfverflyttas till atelierbyggnaden. Härtill kommer nu, att, om det beslut, som kammaren nyss fattat i afseende å inköp af arffurstens palats, blifver realiseradt, utsigt ju förefinnes att i denna nya statsegen- dom kunna förlägga åtminstone något af departementen.

Det är på dessa grunder utskottet för sin del icke kunnat biträda Kongl. Maj:ts förslag, utan ansett, att man borde tillse, om icke det nya kanslihuset skulle kunna uppföras på den plats, hvarst generalstabens hus samt auktionsverket nu äro belägna, och skulle ytterligare utrymme erfordras, torde inga större svårigheter möta att genom inköp eller expropriation i närheten förvärfva äfven en annan byggnad.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fränckel: Efter det yttrande vi nyss hört från statsrådsbänken, kan det icke falla mig in att här göra något yrkande i öfverensstämmelse med min hos utskottet afgifna reservation, hvilken afsåg ett godkännande af Kongl. Maj:ts proposition. Men jag tog mig friheten begära ordet därför, att vid det beslut, som kammaren sannolikt nu går att fatta, att afslå den kongl. propositionen om nytt kanslihus samt begära ny utredning, det möjligen kan vara af nytta att i kammarens minne här fästa, att denna fråga nu varit föremål för behandling under nio års tid. Att så varit förhållandet har, på sätt herr statsrådet nyss påpekade, berott derpå, att denna fråga äfven spelat in i afseende å Stockholms stads egna, under den närmaste tiden förestående byggnadsföretag. Tre särskilda gånger hafva underhandlingar inledts med staden och förts så långt, att stadsfullmäktige fattat beslut, som inneburit ett tillmötesgående af Kongl. Maj:ts framställningar, och tre särskilda gånger har tiden för desammas giltighet blifvit utsträckt i

*Ifrågasatt
fastighetsbyte
mellan kronan
och Stockholms
stad för vissa
byggnads-
företag.
(Forts.)*

förhoppning att denna fråga snarast möjligt skulle vinna sin lösning, som man nu senast tänkte sig, genom Kongl. Maj:ts till denna Riksdag framlagda proposition. Att frågan blifvit så förbunden med Stockholms stads åtgöranden har varit beroende af den omständigheten, att, förutom det att kanslihuset är utdömdt och i högsta grad eldfarligt samt riskabelt med hänsyn särskildt till de viktiga handlingar, som der förvaras, så att detsamma ej borde bibehållas en enda dag längre, är förhållandet ej bättre med Stockholms rådhus. Dess lokaler äro sedan många år tillbaka utdömda och staden ålagd att skaffa andra. Dessa båda frågors samband med hvarandra har försvårat deras lösning, men numera, och efter de upplysningar man vunnit, kan Stockholms kommun ej längre uppskjuta frågan. Nu har nemligen denna kommit i det skede, att den utredning, man här begär, ej längre kan väntas komma att gå i den rigtning man förut tänkt sig, eller att kanslihuset skulle kunna förvärfvas åt staden. Saken ligger så, att här finnas tvenne eldfarliga å central plats belägna hus, och frågan ställer sig så: bör staten förvärfva stadens hus eller staden förvärfva statens hus? Så vidt jag kunde finna i en komité, i hvilken jag deltog och under de öfverläggningar der påingo, hade man den uppfattningen, att det vore af ännu större vikt, att stadens rådhus gjordes tidsenligt och förlades på central plats, än att kanslihuset blefve förlagdt på en dylik tomt. Vidare syntes det mera lämpligt, att staten så småningom förvärfvade samtliga byggnaderna å Riddarholmen, så att alla statsexpeditionerna komme att samlas å samma plats, helst äfven det nuvarande gamla riksdagshuset efter det nyas färdigbyggande kommer att inredas till embetslokaler.

Hvad beträffar kanslihusets fortfarande användande för sitt ändamål, torde det vara klart ådagalagdt, att detta, med hänsyn till dess eldfarlighet, ej låter sig göra, utan att här fordras en ombyggnad, i sammanhang med hvilken åtskilliga embetsverk skulle kunna inrymmas i arffurstens palats, som nu skulle blifva statens egendom. Men det är att bemärka, att om staten då vill bygga på mark, som staden nu eger, är utrymmet för staden redan nu så knappt, att någon försäljning från stadens sida till staten ej gerna kan ifrågakomma. Då återstode alltså blott den nuvarande kanslihusTomten att bygga på. Men skall någon ombyggnad ske här, är det äfven att observera, att den bro, som skall sammanbinda Helgeandsholmen med Mynttorget, kommer att inkräkta på en del af denna tomt, och då blir den återstående tomten för knapp att bebygga med ett nytt kanslihus. Jag har velat påvisa detta för att dermed framhålla, hurusom utsigterna att för framtiden kunna i denna fråga komma till en lika fördelaktig och fullständig öfverenskommelse med Stockholms stad som den, som nu träffats och som af Kongl. Maj:t framlagts till Riksdagens godkännande, äro ganska små. Och ett af de hufvudsakligaste skälen, hvarför jag

tagit mig friheten yttra detta och som jag äfven nu hört framställas från statsrådsbänken, är det, att om utskottets motivering för detta afslag skulle blifva norm för framtiden, tror jag, att frågan skulle få en mycket sorglig utgång. Utskottet har också tilltrött sig att i detta fall kunna kritisera de många sakkunnige, hvilka i detta ärende uttalat sig, och ibland hvilka, det tror jag mig kunna påstå, befinna sig de förnämsta auktoriteter vi i Stockholm hafva på detta område. Allt hvad utskottet i detta hänseende yttrat vill jag emellertid reducera till smakfrågor.

Att jag nu ej gör något yrkande, beror på det beslut, som kammaren nyss fattat i fråga om det föreslagna inköpet af arfurstens palats.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Lagerheim: I likhet med chefen för finansdepartementet måste jag upprigtigt beklaga det slut, hvartill utskottet kommit. Jag har ett alldeles särskildt skäl att till hvad han redan påpekat framhålla, hursom det departement, hvars chef jag har äran vara, är i ytterligt hög grad intresserad i frågan.

Det är nemligen så, att utrikesdepartementets arkiv omfattar en mycket längre tid än de öfriga statsdepartementens, eller ända från och med 1814. Vid sådant förhållande är det klart, att den fara, som ligger i kanslihusets dåliga beskaffenhet, för detta departement spelar en ofantligt mycket större roll än för de öfriga departementen, och jag kan icke säga annat, än att jag nästan dagligen måste göra mig den frågan: Hvad skall göras, om en eldsvåda uppstår?

Emellertid ligger saken så, att i dag icke gifves någon förhoppning om en ändring i hvad statsutskottet tillstyrkt. Så mycket bestämdare och allvarligare måste jag då lägga denna kammare på hjertat att söka, i mån den förmår, bidra till frågans skyndsammaste lösning.

En ny utredning är begärd hos Kongl. Maj:t, men jag kan icke finna, att utskottets uttalande innehåller tillräcklig och klar antydning om, i hvilken rigtning denna utredning bör gå. Det nya element, som inkastats deri genom att utskottet satt frågan om kanslihuset i förbindelse med inköpet af arfprinsens palats och dess användande för ett eller annat departement, gifver icke någon lättnad vid frågans lösning, som enligt min mening tvärtom derigenom försvåras.

I och för sig är det nog så, att man i längden icke kan vidhålla, att samtliga departement — eller, såsom nu är fallet, samtliga departement utom ett — skola kunna dväljas under samma tak. Den naturliga utvecklingen går i den rigtning, att med växande arbete inom administrationen allt större utrymme för embetslokaler kommer att krävas; detta är naturligtvis i allra högsta grad fallet, om man ser på det nuvarande tillståndet, hvil-

Ifrågasatt fastighetsbyte mellan kronan och Stockholms stad för vissa byggnadsföretag.
(Forts.)

*Ifrågasatt
fastighetsbyte
mellan kronan
och Stockholms
stad för vissa
byggnads-
företag.
(Forts.)*

ket för somliga statsdepartement är rent af olidligt. Om man då tänker efter, hvilket departement lättast skulle kunna utbrytas, är det väl sant, att utrikesdepartementet icke är det, som skulle lida största men af att flytta bort; icke därför att chefen för departementet och departementets tjänstemän icke behöfva mycken, ja, daglig förbindelse med embetsmän inom öfriga administrationsgrenar och särskildt inom statsdepartementen, men med den moderna tidens hjälpmedel, särskildt telefonen, har denna förbindelse så underlättats, att många svårigheter derigenom blifvit undanröjda. Tänker jag mig således, att vid en blifvande lösning af frågan utrikesdepartementet skulle först få flytta bort från gemensamheten i kanslihuset, uppstår den största olägenheten helt säkert för *departementschefen*, ehuru äfven den bör kunna öfvervinnas. Men om man flyttar utrikesdepartementet från det hus, der de öfriga departementen äro inrymda, utan att flytta det dit, der utrikesministern har sin bostad, eller utan att bereda honom plats under samma tak med departementet, uppkommer i framtiden en ny olägenhet, som åtminstone hittills icke varit så känbar.

I de främmande länder, der jag vistats längre eller kortare tid, är det af helt naturlig anledning så ordnad, att de flesta departement bebo hvar sitt hus med embetsbostad för ministern och embetslokaler för kansliet. Detta är fallet icke blott i stora hufvudstäder, såsom Berlin, London och Paris, utan äfven i mindre, såsom Karlsruhe, München, Dresden m. fl. Såsom statsutskottet antyder, skulle, i händelse arfprinsens palats komme att användas för ett eller flera statsdepartement och särskildt för utrikesdepartementet, departementschefen blifva skild både från sitt departement och från de öfriga statsdepartementen samt, hvad som är viktigast, från statsrådsberedningens lokaler. Denna dubbla olägenhet bör efter mitt förmenande förekommas, i fall öfver hufvud en utbrytning af utrikesdepartementet från de öfriga departementen skall ske. Men det tillhör naturligtvis den blifvande utredningen att visa, huru saken bör ordnas. Jag har blott velat påpeka detta moment, till den kraft det kan hafva.

Friherre Tamm: Den utgång, denna fråga fått hos statsutskottet har på mig gjort ett högst nedslående intryck. Jag har varit med om behandlingen af denna fråga, då den var föremål för öfverläggning mellan vederbörande departementschef och Stockholms stadsfullmäktige, och det var med yttersta svårighet man lyckades förmå stadsfullmäktige att gå in på det förslag, som framlagts. Nu finner jag, att det är lika stor svårighet att få Riksdagen att gå in på det förslag, Kongl. Maj:t framlagt för Riksdagen, och jag har hört den satsen uttalas, att det skulle vara omöjligt att tänka på att nu komma till ett annat resultat än det, statsutskottet här föreslagit. Jo, mina herrar, om en sak är riktig, kan den ske, om det ock vore i sista timmen. Det kan inträffa

ett omslag genast, och det är aldrig för sent att göra en förändring, om man finner, att den är riktig.

Det har åberopats af en talare, som försvarade statsutskottets förslag, att här finnes en tomt på Riddarholmen, som kan exproprieras. Jag var med på den tiden — 1870-talet — då denna tomt, den Norstedtska, var föreslagen till inköp för statens räkning. Jag var olyckligtvis med bland dem, som icke ville tillstyrka detta, något som jag sedermera har ångrat, och jag är fullkomligt öfvertygad, att, om Riksdagen afslår det förslag till reglering, som nu kunde föreligga, Riksdagen kommer att i framtiden ångra sig.

Hvad är det, som i regeringens förslag är hufvudsaken? Det är icke uppförandet af byggnader, utan åstadscommandet af den tomtreglering, som föreligger. Det är ingen omöjlighet för statsmakten att, sedan en tomtreglering skett, genast sätta i gång att uppföra dessa byggnader; om verkligen Riksdagen af estetiska skäl föredrager att lägga kanslihuset på generalstabens tomt framför att lägga det på det område, som upptages af kammarrättens, domänstyrelsens och marinförvaltningens hus, bör detta kunna ske lika väl hädanefter som nu. De skäl, statsutskottet anført för afslag, synas mig alltså icke på något sätt tillräckliga för att afslå Kongl. Maj:ts proposition. Hvad de estetiska skälen angår, så icke kan väl i alla fall statsutskottet bedöma dem bättre än de arkitekter och konstnärer, som varit med om utarbetande af förslaget. Utskottet antyder, att kammarrarkivet skulle kunna förläggas till det nya kanslihuset. Ja, men kan det vara så lämpligt att lägga arkivet i det nya kanslihuset? Är det icke bättre att för det samma uppföra en byggnad, afpassad just för detta ändamål?

Här talas om att flytta några af statsdepartementen och lägga dem inom andra områden. Jag tror mig kunna påstå, att det är en bestämd olägenhet redan nu, att sjöförvarsdepartementet ligger i ett annat hus än de öfriga statsdepartementen. Jag vågar påstå, att ju mera man utsträcker detta och flyttar somliga departement från hufvudafdelningen, desto större blir olägenheten. När man skall göra något nytt, hvarför icke göra det bästa? Låt alla departement ligga på ett ställe, ty det är icke sällan departementscheferna behöfva komma tillsammans och rådgöra med hvarandra angående föreliggande frågor.

Jag vill icke ingå på hvad herr Fränckel sade, och det skulle vara för Stockholms stad vigtigare att uppföra sitt rådhus, än det skulle vara för svenska Riksdagen att uppföra de byggnader, om hvilka här är fråga. Jag sätter i detta fall Riksdagen framför stadsfullmäktige, och jag är lifligt öfvertygad derom, att det är i statens intresse, att det aftal, som nu kan träffas, verkligen kommer till stånd.

Det skulle vara för mig angenämt att kunna framställa något yrkande, som jag kunde hafva större hopp, att det skulle vinna

*Ifrågasatt
fastighetsbyte
mellan kronan
och Stockholms
stad för vissa
byggnads-
företag.
(Forts.)*

framgång, än endast ett yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, som statsutskottet afstyrkt. Jag menar dermed, att Riksdagen skulle godkänna tomtregleringen, men icke föreskrifva något angående byggnaderna. Men då jag för min del är öfvertygad, att bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle vara i statens intresse och att följaktligen detta förslag icke bör afslås, har jag icke kunnat stillatigande låta denna fråga afgöras, utan tillåter mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Wijk: Det har af åtskilliga talare framhållits, att ett afslag å Kongl. Maj:ts förslag skulle försena uppförandet af kanslihuset. Jag kan icke finna detta. Om man läser den kongl. propositionen, ser man af densamma, att rifningen af de byggnader, hvilka skulle lemna plats för kanslihuset, ej kan börja förr än 1907 och sålunda byggandet af kanslihuset ej börja förr än vid nämnda tid och det skulle ej blifva färdigt förr än 1910. Under dessa 8 år kan man hinna att uppföra ett kanslihus på annan plats. Att tomtutbyte med Stockholms stad skulle försvåras, i fall förslaget nog faller, behöfver man nu icke frukta.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och lagutskottets den 3 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag om domsagas kansli, till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i konkurslagen, till lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898, till lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo, samt till lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning, dels ock Kongl. Maj:ts under förutsättning af bifall till nämnda proposition i statsverkspropositionen

gjorda framställningar angående höjning af anslagen till rikets hofrätter.

Herr Rudebeck: Jag tillåter mig att i afseende å föredragningssättet få göra den hemställan,
att utskottets utlåtande föredrages punktvis, hvarvid början göres med punkt 1:o;
att vid 1 § i lagen om domsagas kansli diskussionen måtte få omfatta hela detta lagförslag;
att lagförslagen föredragas paragrafvis, derefter öfvergångsstadgande, ingress och rubrik samt sist utskottets hemställan; samt
att paragraferna icke behöfva uppläsas, så vidt icke särskildt yrkande derom framställes af någon af kammarens ledamöter.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Kongl. Maj:ts förslag till lag om domsagas kansli.

*Lagförslag
om domsagas
kansli.*

1 §.

Herr Rudebeck: Såsom synes af betänkandet, har jag afgifvit min reservation mot utskottets beslut, och jag skall med anledning deraf bedja att få yttra några ord.

Det har, såsom väl känt är, under en lång tid varit en allmän åstundan att få inrättadt i hvarje domsaga ett kansli, en åstundan, framkallad af de olägenheter för den rättsökande allmänheten, som äro en följd deraf, att domaren sjelf icke kan när som helst vara tillgänglig för de rättsökande. Detta förhållande föranledde till att Kongl. Maj:t den 20 december 1889 uppdrog åt nya lagberedningen att utarbete förslag till lag angående domsagas kansli, och detta lagberedningens arbete utfördes af dess ordförande, f. d. statsrådet Annerstedt, dåvarande justitiekansleren, numera presidenten i Svea hofrätt Elliot, två landtdomare från olika delar af landet och två hofrättsassessorer, hvarjemte i arbetet ock deltog dåvarande presidenten i Svea hofrätt Berg. Dessa personer, alla för frågans bedömande väl kvalificerade, enades om det förslag till denna lag, som nya lagberedningen afgaf, och detta förslag, hvaröfver såväl hofrätterna som samtliga landtdomare fingo yttra sig, vann i hufvudsak godkännande af ett öfvervägande flertal af dem, samt föranledde framläggandet af Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition. Emellertid har lagförslaget rönt motstånd i högsta domstolen, som mycket skarpt och strängt bedömt bristerna hos detsamma. Jag vill visst icke förneka — såsom äfven af min reservation framgår — att erinringar mot det framlagda förslaget delvis kunna göras med berättigande; men jag anser, att de erin-

Lagförslag
om domsagas
kansli.
(Forts.)

ringar, som blifvit framställda, icke böra tillerkännas den betydelse, som högsta domstolen och efter den utskottet har tillerkänt desamma. Erinringarna äro af olika slag. Utskottet börjar med att säga, att något mera framträdande behof af en lagstiftning i detta ämne icke har försports. Jag vågar inlägga en gensaga häremot. Jag har den uppfattningen, hvilken jag vet delas af många, som känna och kunna bedöma förhållandena på grund af personlig erfarenhet, att en allmän åstundan försports om en lagstiftning i det syfte, som denna lag har, och det är just denna allmänna åstundan, som föranledde dertill, att Kongl. Maj:t uppdrog åt nya lagberedningen att utarbета förslaget till denna lag.

Det synes mig ock ligga i sakens natur, att det nuvarande förhållandet i domsagorna i förevarande hänseende icke är eller kan vara tillfredsställande; och man må icke tro, att, om också hvad som förspörjes om olägenheterna i tal och skrift är jemförelsevis föga, det därför icke förefinnes många olägenheter, utan visst är, att dessa vida oftare göra sig gällande, än det blir allmänt bekant. Det är aldeles naturligt, att särskildt i domsagor med stor vidsträckthet, der den rättsökande kan hafva åtta, tio mils väg till domarens bostad med ganska svåra eller kanske inga rigtiga kommunikationer, det skall mången gång vara högst menligt att icke kunna hafva visshet om att vid besök hos domaren i hans embete träffa, om icke honom sjelf, så åtminstone någon, som har rättighet att i domarens ställe taga emot handlingar till domaren, låt vara att den person, som mottager handlingarna, icke har rättighet eller kompetens att bedöma deras rättsliga betydelse. Nu säger man, att om så är, att det skall inrättas ett kansli i domsaga, böra de personer, som skola der tjenstgöra, vara bättre kvalificerade, än som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle blifva fallet. Härvid vill jag först erinra, att jag tror man kan vara öfvertygad derom, att medel aldrig skola kunna erhållas för att anskaffa ett kansli, så anordnad, att de personer, som der anställas såsom kanslibiträden, blifva berättigade att pröfva och slutligt bedöma, huruvida dessa handlingar ega laglig giltighet. Jag vill fästa uppmärksamheten på att den, som lemnar in handlingar till en aktuarie eller registrator i ett embetsverk, ingalunda kan af den omständighet, att aktuarien eller registratorn sin pligt likmätigt tagit emot handlingarna, anse sig vara förvissad om, att vid ärendets pröfning af domstolen eller af kollegiet handlingarna icke skola befinnas bristfälliga. Och — för att taga ett exempel — det torde vara känt, hurusom erfarenheten visat, att, ehuru handlingar i mål hos hofrätten inlemnats till vederbörande tjensteman, det därför icke är någon säkerhet för att vid pröfning af hofrätten handlingarna blifva godkända. Således går man för långt, då man förmenar, att kanslibiträdet bör kunna få samma befogenhet som domaren och att samma trygghet skall erhållas, om handlingen inlemnas hos honom som hos domaren. Det ligger i sakens natur, att så icke kan blifva fallet. Men

det är en betydlig skilnad mellan att kunna få inlemna handlingar med risk, att de vid pröfning möjligen befinnas bristfälliga, och att, då man i föreskrifven tid vill inlemna handlingarna, icke kunna få detta, därför att den person, till hvilken man skall lemna dem, icke är att träffa, och i följd deraf riskera att utan eget förvällande genom förlorad fatalietid gå miste om sin rätt. När domaren — för att icke taga något öfverdrifvet exempel — kan vara borta en vecka, kanske två, på extra förrättningar, egodelningsrätt eller boställssyn, inser hvar och en, att det är synnerligen menligt för de rättsökande att under hela denna tid icke kunna få inlemna sina handlingar med säkerhet att inlemnandet gäller. Nu säges, att domarena hafva hittills ordnat det bra och att de fortfarande komma att anordna det bra. Det tror jag också, att de komma att göra. Men jag vill få uppmärksamma, att, ehuru en tillmötesgående domare vill ordna det förmånligt för de rättsökande i nu förevarande hänseende, han under nuvarande förhållande icke kan göra det med verklig trygghet, att hans och deras önskemål blifver uppfyllt. Ty om han föranstaltar, att en i hans frånvaro å hans embetsrum eller i hans bostad ingifven handling der emottages och sedan upptages af honom, såsom vore den till honom personligen ingifven, står en part alltid den risken, som ock mer än en gång skett, att motparten af ren kitslighet gör den anmärkning, att handlingen icke blifvit till domaren rätteligen ingifven, då det visas, att domaren den dagen icke var hemma och domaren icke har laglig rätt att sätta någon i sitt ställe till en embetsåtgärd.

Hvad som därför vore en afsevärd fördel med en sådan lag, som här är fråga om, vore, att domaren lagligen kunde ordna på ett sätt, som vore för parterna fördelaktigt. Kongl. Maj:t och Riksdagen hafva förra året ändrat rättegångsbalkens förutvarande bestämmelser i afseende å erläggande af vad. Det heter härom nu: »Häradshöfding vare pligtig skriftligen förordna någon, hos hvilken vädjas må, då häradshöfdingen ej träffas i sin bostad; pröfve dock häradshöfdingen sjelf, huruvida sålunda gjord vadeanmälan rätteligen skett.» Dermed har man sålunda gifvit domaren rätt att i fall, så viktiga som erläggande af vad, förordna någon att å hans vägnar taga emot vadet. Men på samma gång har man sagt, — hvad som nu anmärkes vara en svaghet i det föreliggande lagförslaget —, att domaren sjelf sedermera skall pröfva, huruvida vadet rätteligen skett. Lika väl, som häradshöfdingen får utfärda förordnande för en person till ett uppdrag sådant som detta att emottaga vad, synes han böra få rätt att förordna en person till att mottaga handlingar.

Det har vidare framhållits af utskottet, att det delar den farhåga, som högsta domstolen uttalat — jag erkänner, att jag med stor förvåning läst detta uttalande — att bestämmelser i det syfte, som förevarande lagförslag innehåller, skulle föranleda dertill, att domarena skulle blifva mindre tillmötesgående mot den rättsökande

*Lagförslag
om domsagens
kansli.
(Forts.)*

*Lagförslag
om domsagas
kansli.
(Forts.)*

allmänheten, än de hittills varit. Jag kan för min del icke förstå detta, ty det är väl alldeles gifvet, att den domare, som vet och förstår sin pligt och vill fylla den, är så tillmötesgående, som han möjligen vara kan. Och icke kan jag inse, att af en sådan lag som den nu föreslagna domarens sinnelag och uppfattning af sin pligt skulle kunna förändras. Jag är tvärtom af den mening, att det just är önskan att *kunna* tillmötesgå den rättsökande allmänheten, som hos domarena framkallat åstundan att få dessa angelägenheter rörande domsagas kansli ordnade i hufvudsak på det sätt, som Kongl. Maj:t föreslagit i nu förevarande proposition.

Då emellertid förslaget icke rönt någon framgång inom utskottet, och jag tror, att utsigt icke finnes att få förslaget antaget, äfven om vissa ändringar deri skedde, skall jag, herr talman, icke framställa något yrkande. Jag har dock velat få min mening till protokollet angifven och dervid betona, att det är en önskan hos domaren att tillmötesgå den rättsökande allmänheten, lika mycket som önskan hos de rättsökande att få sina billiga intressen tillgodosedda, som föranledt tillkomsten af detta lagförslag.

Herr Hedenstierna: Då den föregående talaren, ehuru reservant inom utskottet, icke framställt något yrkande, och tiden är långt framskriden, skall jag icke tillåta mig att ingå på något bemötande af hvad han yttrat, ehuru jag skulle hafva åtskilligt att säga, stödjande mig på hvad flere ledamöter i högsta domstolen anfört mot lagen. Jag skall således endast inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning afslogs den nu föredragna paragrafen.

Öfriga delar af förslaget.

Afslogos.

De fyra andra af Kongl. Maj:t i propositionen n:o 2 framställda lagförslagen.

Afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslagen.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och lagutskottets den 3 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tolks anlåtande vid domstol, dels ock Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om rätt till användande af anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

Herr Rudebeck: Jag beder få hemställa, att lagparagraferna icke uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om tolks anlåtande vid domstol.

*Lagförslag
om tolks
anlåtande vid
domstol.*

1 §.

Godkändes.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkten 2.

Utskottets hemstälän bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande sammansatta stats- och bankoutskottets den 3 och 5 i denna månad bordlagda memorial n:o 4, angående anvisande af ytterligare medel för fullbordande af riksdags- och riksbankshusen på Helgeandsholmen m. m.

Punkten a).

Utskottets hemställan bifölls.

Anvisande af
medel för full-
bordande af
riksdags- och
riksbanks-
husen.

Punkten b).

Herr Ljungberg: Det lönar naturligtvis icke mödan att motsätta sig det anslag, som här begärts för detta bedröfliga företag.

Då man gör så stora ansträngningar i öfrigt och uppoffringar för dessa byggnader, vill jag emellertid anmärka, att jag bland de uppgifter, som derom lemnats, saknar allt besked om huru man tänker göra med det i Norrström utskjutande hörnet af Helgeandsholmen. Man hade föreställt sig, att åtminstone den vinsten skulle uppstå af det stora riksbyggnadsföretaget, att man blefve af med detta vanställande hörn, och man antog såsom gifvet, att det skulle schaktas bort eller på något sätt aflägsnas. Man har emellertid i senare tid icke hört det minsta derom. Det lilla, jag hört, går ut på att man tänker låta det vara. Det skall blifva en stor vanprydnad, och därför vore det önskvärdt att få höra af dem, som hafva att göra med dessa affärer, huru man tänkt sig sköta denna sak. Det har gjorts den invändningen mot hörnets aflägsnande, att strandegarne vid Mälaren icke skulle vara benägna därför, emedan vattnet skulle få för häftigt lopp. Men jag föreställer mig, efter hvad jag hört sägas, att man skulle hafva den utvägen att schakta bort den öfra delen af det utskjutande hörnet; den nedra delen skulle nog vara tillräcklig att uppehålla strömmen så mycket, som skulle behövas. Det vore intressant att få höra, om vederbörande ämna göra något i detta hänseende.

Herr Törneblad: Jag tillåter mig upplysa, att denna sak är afgjord genom Kongl. Maj:ts dom af 1896.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkten c).

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 3 och 5 innevarande månad bordlagda memorial n:o 5, i anledning af framställda förslag i fråga om ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 3 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 19,

angående en af herr A. Petterson m. fl. väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående patientafgifterna vid upptagningsanstalter för sinnessjuka, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och som Andra Kammarens i ämnet fattade beslut således icke blifvit af Första Kammaren oförändradt antaget, skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

Då tiden var långt framskriden, uppsköts, på framställning af herr talmannen, behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan till ett annat sammanträde.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde;

hvarjemte, likaledes på hemställan af herr talmannen, kammaren medgaf, att anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4,23 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.

Torsdagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 81, angående koncession å vissa gränsbanor;

n:o 82, angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet;

n:o 83, angående offentliga revisorer; och

n:o 84, angående statsbidrag åt sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 72—74.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens tionde hufvudtitel, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, följande sistlidne dag bordlagda ärenden, nemligen statsutskottets utlåtande n:o 76, bevillningsutskottets memorial n:o 36, bankoutskottets memorial n:o 11, sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 4, lagutskottets utlåtanden n:is 50—55 äfvensom andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 5.

Herr *Bohnstedt* väckte en motion, n:o 44, med förslag till lag, innefattande inskränkning i inmutningsrätten.

Denna motion hänvisades till lagutskottet.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Torsdagen den 8 Maj.

59 N:o 31.

På framställning af herr talmannen beslöts, att andra särskilda utskottets utlåtande n:o 5 skulle sättas sist på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
